

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΚΖ'

ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19

1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1950

ΑΡΙΘ. 19

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ειρηνικά Γράμματα: τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πατριάρχου Σερβίας Βικεντίου.—**Π. Γ. Μπρατσιώτου** Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Βατικανὸν καὶ Οἰκουμένη κίνησις: Γ' Κρίσεις ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου.—**Ἰωάννου Ν. Καρμίρη** Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Τὸ Σχίσμα τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας (τέλος).—**Γ. Π.** Κομμουνισμὸς καὶ Χριστιανισμὸς: Διατὶ ὁ Κομμουνισμὸς πολεμεῖ τὸν Χριστιανισμὸν.—**Ἀρχιμ. Βενεδίκτου Κατσανεβάκη** Ἐκ τῆς ἀπηχίσεως τῆς νέας στροφῆς τοῦ Βατικανοῦ: Α' εἰς τοὺς κύκλους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν. Β' Εἰς τοὺς ἐγκύρους προτεσταντικoὺς κύκλους.—**Παρατηρήσεων Στήλη:** Σεισμοί.—Ἡ Σιβιρική ἀποκρίσις.—Ὁ Γρεβενῶν Θεόκλητος (†).—**Χρονικά.**

ΕΙΡΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ
ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΣΕΡΒΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἀριθ. 138

Βελιγράδιον

ΒΙΚΕΝΤΙΟΣ

Εὐδοκία Θεοῦ Ὁρθόδοξος Ἀρχιεπίσκοπος Πεκίου,
Μητροπολίτης Βελιγραδίου-Καρλοβακίου
καὶ Πατριάρχης Σερβίας

ΣΥΠΥΡΙΑΩΝΙ

Ἐλέω Θεοῦ Ὁρθοδόξω Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀθηνῶν
καὶ πάσης Ἑλλάδος.

Ὡς ἀνεκοίνωσεν Ὑμῖν ἡ Ἡμετέρα Ἁγία Ἀρχιερατικὴ Σύνοδος, διὰ τοῦ θανάτου τοῦ μακαρίας μνήμης Πατριάρχου τῆς Σερβίας Γαβριήλ, μεγάλου, λίαν ἀξίου καὶ πολυπαθοῦς ἡγέτου τῆς Ὁρθοδόξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας, ἦν πλέον τῆς δεκαετίας δεξιῶς καὶ σοφῶς διηύθυνε, ἀπέμεινε κενὸς ὁ ἡμέτερος ἁγιοσαββικὸς Πατριαρχικὸς θρόνος.

Ἐπῆρξεν εὐάρεστον τῷ Θεῷ ὅπως ἡ Ἐκλογικὴ Σύνοδος, ἀπαριτιζομένη ἐκ πάντων τῶν τῆς πατρὸς μας Ἀρχιερέων τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, ἐξ ἀντιπροσώπων τοῦ Ἰσραηλίου καὶ ἐκ πιστῶν τῶν ἐνοριῶν, τῇ 1ῃ Ἰουλίου (18 Ἰουνίου) τοῦ 1950 ἐνεργήσῃ κατὰ τὰς διατάξεις τῶν Κανόνων τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, δεόντως καὶ κανονικῶς ἐκλέξῃ τὴν Ἡμετέραν Μετροπολίτην καὶ ἀναγορεύσῃ ταύτην εἰς τὸν παλαιὸν θρόνον τῶν Σέρβων Πατριαρχῶν.

Τῇ ἐπομένῃ, 2 Ἰουλίου (19 Ἰουνίου) τοῦ αὐτοῦ

ἔτους, ἐν ἐπισήμῳ Ἀρχιερατικῇ Διευρυτῇ καὶ ἐπι παρουσίᾳ πολυαριθμῶν καὶ θεοφιλοῦς ποιμνίων καὶ κλήρου, ὡς καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Κράτους, ἐπετελέσθη ἡ Ἡμετέρα ἐνθρόνισις ἐκ τῶν προσβυτέρων μελῶν τῆς Ἡμετέρας Ἁγίας Ἀρχιερατικῆς Συνόδου, συνωδᾶ δὲ τῷ ἀξιωματί τούτῳ ἡ Ἡμετέρα Μετροπολίτης ἀνέλαβεν ἅπαντα τὰ δικαιώματα καὶ καθήκοντα τοῦ ἡγήτορος προϊσταμένου τῆς Ὁρθοδόξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐχόμενοι στερεῶς τῶν ἀρχαίων ὀρθοδόξων ἐθίμων τῆς ἀγάπης, ἐν ταπεινότητι ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, πέμπομεν τῇ Ὑμετέρᾳ βαθυσεβάστῳ καὶ προσφιλεῖ Μακαριότητι τὸ Εἰρηνικὸν τοῦτο γράμμα καὶ ἀπευθύνομεν εὐκρινεστάτην ἀδελφικὴν πρόσβουνην.

Ἐπὶ τούτοις μεγάλην ἀσθανόμεθα χαρὰν, διὸ ὁ Κύριος ἡξίωσεν Ἡμᾶς, ἵνα δυνηθῶμεν ἐνώπιον πασῶν τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν νὰ διακηρύξωμεν διὸ θέλομεν ἐν ἀγάπῃ καὶ ἀσπηρότητι διακρατήσοι ἀπάσας τὰς διδασκαλίας καὶ παραδόσεις τῆς ἡμετέρας ἁγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, θὰ διαφυλάττωμεν αὐτάς, θὰ προσοπιζώμεν καὶ πάντοτε θὰ προστατεύωμεν διὰ πατρικῆς μερίμνης θὰ ἐπαγρυπνῶμεν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων καὶ θὰ διατηρῶμεν, ἐπιβλέπομεν καὶ ἐνισχύωμεν, ἐφ' ὅσον τοῦτο ἀποκλειστικῶς θὰ ἐξαρτᾶται ἐξ Ἡμῶν, ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς πλήρους συνεργασίας μετὰ τῶν ἀδελφῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὡς τοῦτο ἐποίησαν ἅπαντες οἱ ἡμέτεροι ἀείμνηστοι προκατόχοι καὶ ὡς Ἡμῖν καὶ τῇ Ἡμετέρᾳ ἀξιοπρεπεῖα προσήκει.

Ἡ Ἡμετέρα αὕτη διακήρυξις παρέχει Ἡμῖν τὸ σθένος, ὅπως ἀδελφικῶς παρακαλέσωμεν τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα, ὡς καὶ ἅπαντας τοὺς προϊσταμένους καὶ πρωθιεράρχας ἁπασῶν τῶν ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, πρὸς πλήρη ἀδελφικὴν συνεργασίαν ἐπ' ὠφελείᾳ καὶ ἀγαθῷ δλοκλήρου τῆς Ὁρθοδοξίας: ἵνα Ἡμῖν καὶ τῇ Ἡμετέρᾳ ἁγίᾳ Σερβικῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἐπιδείξωσι βοήθειαν, ἐνισχύωσι καὶ προστασίαν διὰ αὕτη θὰ ἦτο εἰς αὐτὴν ἀναγκαία.

Ὅσον ἀφορᾷ Ἡμᾶς προσωπικῶς, διπισχνόμεθα διὸν θὰ ἐπιδιώξωμεν διὰ τοῦτο νὰ ἐξυψώσωμεν ἐαυτοὺς ἢ νὰ καταστήσωμεν ἐαυτοὺς κέντρον σεβασμοῦ, τιμῆς καὶ ἐξουσίας, ἀλλὰ θέλομεν σεβασθῆ πλήρως τὴν ἀρχὴν τῶν Συνόδων, ἀδιδαιλίτως προσπαθοῦντες, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου,

«τελειῶσαι τὸν δρόμον ἡμῶν μετὰ χαρᾶς καὶ τὴν διακοσίαν ἢν ἐλάβομεν παρὰ τοῦ Κυρίου, διαμαρτύρασθαι τὸ Εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ» (Πράξ. 20, 24), ὅπως οἱ ἄνθρωποι βλέπωσι τὰ καλὰ ἔργα ἡμῶν ἐμφανίζοντα ἐν τῷ κόσμῳ τοὺς καρποὺς τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας : εἰρήνην, ἀδελφικὴν ἀγάπην, δμόνοιαν, ἀλήθειαν καὶ δικαιοσύνην.

Περαιόντες τὸ Ἡμέτερον εἰρηνικὸν τοῦτο γράμμα, ἀδελφικῶς παρακαλοῦμεν τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα, ὡς παρεκαλέσαμεν καὶ πάντας τοὺς προϊσταμένους ἀπασῶν τῶν ἀδελφῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ὅπως ἐπικαλεσθῆτε τὴν εὐσπλαγχίαν τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τοῦ Ἡμετέρου ἔργου καὶ μιμησῆσθε ἡμῶν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἐν ταῖς ἀγίαις Ὑμῶν προσευχαῖς.

Τῆς Ὑμετέρας σεβασμίας Μακαριότητος ταπεινὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργός.

Ὁ Πατριάρχης Σερβίας ΒΙΚΕΝΤΙΟΣ

Βελιγράδι 13-7-1950

BATIKANON

ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Γ'

Κρίσεις ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου.

Τοιαύτη λοιπὸν ἐν εὐρυτάτῃ περιλήψει, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατὰ γράμμα παρατιθεμένη, ἡ περιλάλητος πρόσφατος τοῦ Βατικανοῦ περὶ τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως ἀπόφανσις, ἣτις τόσον εὐρέως ἐσχολιάσθη ἐν τῷ ξένῳ ἡμερησίῳ καὶ περιοδικῷ τύπῳ καὶ παρ' ἡμῖν, καὶ αἰ ἐκ τῆς προσεκτικῆς μελέτης τῆς ὁποίας ἀποφάνσεως ἐντυπώσεις τοῦ ὀρθοδόξου ἀναγνώστου εἶναι καθ' ἡμᾶς αἰ ἐξῆς :

α') Ὅτι τὸ Βατικανόν, τροποποιῶν τὴν μέχρι τοῦδε ἄγαν ἐπιφυλακτικὴν στάσιν αὐτοῦ ἐναντι τῆς εἰρημένης κινήσεως, ἀποφασίζει ἐπίσημως καὶ κατ' ἀρχὴν τὴν εἰς αὐτὴν συμμετοχὴν. Τὸ γεγονός τοῦτο, ὡς ἦτο ἐπόμενον, χαιρετίζεται ὑπὸ τοῦ λοιποῦ χριστιανικοῦ κόσμου, τοῦ συμμετέχοντος τῆς ἐν λόγῳ κινήσεως καὶ οὐχὶ ὀλιγώτερον ὑπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ, δεδομένου ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν κίνησιν ταύτην πρὸ τριάκοντα ἐτῶν διὰ τῆς περιφήμου ἐγκυκλίου αὐτοῦ «περὶ τῆς κοινωνίας τῶν ἐκκλησιῶν», δι' ἧς ἐδίδοντο αἱ ὀρθοί κατευθύνσεις αὐτῆς, ἔστω καὶ ἐάν ἡ ἐν λόγῳ κίνησις δὲν ἠκολούθησεν ἀπαρεγκλιτῶς τὰς κατευθύνσεις ταύτας. Οὐχὶ δὲ ὀλιγώτερον πάντος ἄλλου ὀρθοδόξου χαίρει ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς εἰρημένης ἀποφάνσεως τοῦ Βατικανοῦ ὁ χαράσων τὰς γραμμὰς ταύτας, ὅστις καὶ ἀπὸ 20 καὶ πλέον ἐτῶν συνεργάζεται ἐν τῇ κινήσει ταύτῃ καὶ πρὸ τριῶν ἐτῶν εἶχεν ἀπὸ τῶν στηλῶν τούτων κάμει ἐκκλησίαν πρὸς τὴν Ῥωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν ὑπὲρ τῆς συμμετοχῆς αὐτῆς εἰς τὴν κίνησιν, ἐκκλησίαν, ἣς περίληψις εἶχε

δημοσιευθῆ ἐν τῷ ξένῳ περιοδικῷ τύπῳ καὶ ὀλοκληρον τὸ κείμενον αὐτῆς εἶχε παραληφθῆ ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει εἰς τὸ γνωστὸν Ῥωμαιοκαθολικὸν περιοδικὸν *Irenikon* (1948). Ἰδιαιτέρως παρήγορος εἶναι ἡ ἀπόφανσις αὕτη διὰ τοὺς μετέχοντας τῶν οἰκουμενικῶν συναντήσεων ὀρθοδόξους θεολόγους, τῶν ὁποίων ἡ φωνὴ δὲν θὰ πνίγηται ἐντὸς τοῦ παμπροτεστάντικο περιβάλλοντος, ὡς συνέβαινε πολλάκις μέχρι τοῦδε. β') Ἰδιαιτέραν χαρὰν προξενεῖ εἰς τὸν χριστιανικὸν κόσμον ἡ ἀλλαγὴ καὶ τοῦ τόνου καὶ τοῦ ὕφους τοῦ Βατικανοῦ ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐγγράφῳ, τόνου καὶ ὕφους προδίδοντος μὲν αὐτοπεποίθησιν, ἀλλὰ ἀποπνέοντος τὸ ἄρωμα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, ἄνευ ἀβαρίας τινὸς εἰς τὰς ἀξιώσεις του.—γ') Ἐν τῷ προκειμένῳ ἐγγράφῳ εὐρισκόμεθα πρὸ μιᾶς νέας φιλενωτικῆς ἐξορμήσεως ἐκ τῶν πολυαριθμῶν ἐκείνων, τὰς ὁποίας δὲν χάνει οὐδεμίαν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιχειρῇ ἐκάστοτε ἡ Παπικὴ Ἐκκλησία, ὡς γνωρίζουσιν ἄριστα πρὸ παντὸς αἱ ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι (πρβ. ἐγκυκλίους Πίου τοῦ Θ', Λεόντος τοῦ ΙΓ', προσπαθείας Βενεδίκτου τοῦ ΙΕ', Πίου ΙΑ καὶ ΙΒ' καὶ ἀπαντήσεις Πατριαρχῶν 1848, Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχεῖου 1895 κλπ). Ἡ δ' ἐν τῷ ἐγγράφῳ τούτῳ ἔνωσις, πρὸς τὴν ὁποίαν πᾶσαι αἱ γραμμαὶ αὐτοῦ συγκλίνουσιν, οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ ἐπιστροφή εἰς τὸν Πάπαν καὶ τὴν μάνδραν αὐτοῦ. δ') Ἡ μνημονευθεῖσα τροποποίησις τῆς στάσεως τοῦ Βατικανοῦ δὲν σημαίνει παρέκκλισιν ἀπὸ τῆς μέχρι τοῦδε γενικῆς γραμμῆς αὐτοῦ, εἰ μὴ μόνον προσαρμογὴν τῆς γραμμῆς ταύτης πρὸς τὰς συνθήκας τοῦ σημερινοῦ διεθνοῦς καὶ διαχριστιανικοῦ κλίματος, ὡς ἀποδεικνύει ἀφ' ἐνός ἡ ἐπανειλημμένη ὑπόμνησις τῶν προηγουμένων σχετικῶν ἀποφάνσεων τοῦ Βατικανοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἐπιτρεπομένη ἐλευθερία πρὸς συνασπισμὸν τῆς χριστιανοσύνης προκειμένου περὶ τῶν ζητημάτων τοῦ πρακτικοῦ χριστιανισμοῦ (βλ. § 4 τοῦ εἰρημένου ἐγγράφου). ε') Εἰς τοὺς ἐπισκόπους ἀνατίθεται μόνον ἡ ἐπαγρύπνησις καὶ κατεύθυνσις τῆς συμμετοχῆς τοῦ καθολικοῦ κόσμου εἰς τὴν οἰκουμενικὴν κίνησιν καὶ οὐχὶ ἡ ἐκπροσώπησις αὐτοῦ, ἣτις περιορίζεται εἰς κληρικὸς συνδυάζοντας εἰδικὴν προπαρασκευὴν μετὰ σταθερότητος προσηλώσεως εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ διατάξεις τῆς Ἐκκλησίας.—ε') Ἡ ἐπιτρεπομένη συμμετοχὴ τοῦ καθολικοῦ κόσμου εἰς τὴν οἰκουμενικὴν κίνησιν τίθεται ὑπὸ τὸν ἐπίσημον καὶ αὐστηρὸν ἔλεγχον αὐτοῦ τοῦ Βατικανοῦ καὶ οὕτω, κατὰ τὴν εὐστοχον τοῦ κ. Visser 't Hooft παρατήρησιν, ἡ μέχρι τοῦδε ἀνεπίσημος Ῥωμαιοκαθολικὴ συμμετοχὴ στερεεῖται μετὰ τοῦ αὐθορμητισμοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς κινήσεως.—ζ') Τέλος ἰδιαίτουσα καταβάλλεται ὑπὸ τῆς πειθαρχημένης καὶ προσεκτικῆς ταύτης Ἐκκλησίας φροντίς πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν κινδύνων, οὓς συνεπάγεται διὰ τοὺς Ῥωμαιοκαθολικοὺς (καὶ βεβαίως οὐχὶ ὀλιγώτερον διὰ τοὺς ὀρθοδόξους)

ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν οἰκουμενικὴν κίνησιν διὰ τῆς ἐν τῷ νέῳ τούτῳ κλίματι συνηθιζομένης ἀφ' ἑνὸς μὲν προαγωγῆς τῆς ἀδιαφορίας περὶ τῶν δογμάτων ἀκριβειαν (διάκρισις μεταξὺ οὐσιωδῶν καὶ ἐπουσιωδῶν δογμάτων, ἀποφυγὴ τῆς ἀναδείξεως τῶν δογματικῶν διαφορῶν καὶ τῆς μοναδικότητος τῆς ἀληθινῆς ἐκκλησίας κλπ), ἀφ' ἑτέρου δὲ καλλιέργειας τῆς αἰσθηματικότητος τῶν μετεχόντων δι' ἐπισήμου κοινῆς λατρείας γινομένης δις τῆς ἡμέρας, κατὰ παρέκκλισιν ἀπὸ τῶν ἱερῶν καὶ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας κανόνων, ὑπερτονιζομένης τῆς ἀγάπης πρὸς τὰς ἑτεροδόξους εἰς βᾶρος τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ πρὸς τοὺς σκανδαλιζομένους ὀρθοδόξους.

Ταῦτα πάντα εἶναι ἀρκετὰ νὰ ἐξηγήσωσι τὴν ἐπιφυλακτικότητά, μεθ' ἧς ἐδέχθησαν τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἄλλοι τε ἐπιφανεῖς ἑτεροδόξοι προσωπικότητες καὶ οἱ ἀρχιεπίσκοποι Καντουαρίας καὶ Ὑόρκης, ὡς καὶ ὁ γενικὸς γραμματεὺς τοῦ συμβουλίου τῶν ἐκκλησιῶν κ. Visser 't Hooft καὶ τὴν σχετικὴν πικρίαν, μεθ' ἧς οἱ δύο πρῶτοι ἐσχολάσαν σημεία τινὰ αὐτῆς. Ἐννοεῖται, ὅτι, παρ' ὄλας ταύτας τὰς προφυλάξεις καὶ ἐπιφυλάξεις, δὲν ἀποτρέπονται ὀριστικῶς οἱ κίνδυνοι, ἐναντίον τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ ἐγγύησιν ἡ σιδηρὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας πειθαρχία ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ βαθεῖα θεολογικὴ μόρφωσις τοῦ κλήρου αὐτῆς ἀφ' ἑτέρου.

Συνοψίζοντες τὰς παρατηρήσεις ταύτας δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν α) ὅτι τὸ μνημονευθὲν ἔγγραφο τοῦ Βατικανοῦ δὲν θὰ ἐδίσταζε, νομίζομεν, νὰ ὑπογράψῃ εἰς τὰ κύρια αὐτοῦ τὸ ὑλάχιστον σημεῖα καὶ οἰοσδήποτε ὀρθόδοξος, ἐφαρμοζὼν μόνον, ἐννοεῖται, τὰ περὶ τῆς ἀληθινῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν ὀκτῶ πρῶτων αἰώνων, τῆς ὁποίας τὴν μοναδικὴν κανονικὴν γνησίαν συνέχειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν μᾶλλον εὐπρόσδεκτον βᾶσιν πρὸς ἔνωσιν, πιστεύομεν καὶ πρέπει νὰ μὴ διστάζωμεν νὰ διακηρύσωμεν, ὅτι ἀποτελεῖ ὁ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία. β) Ὅτι εὐρισκόμεθα πράγματι πρὸ μιᾶς νέας στροφῆς τοῦ Βατικανοῦ, ἀλλὰ στροφῆς εἰς τὴν τακτικὴν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν κατεύθυνσιν, ἣτις παραμένει ἀμετάβλητος καὶ δὲν εἶναι ἄλλο τι, εἰμὴ ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν μάνδραν τῆς παπικῆς ἐκκλησίας· καὶ γ) ὅτι ὀρθῶς μὲν ἐλέχθη ὅτι διὰ τῆς ἀποφάνσεως ταύτης ἠνοιχθῆ μία θύρα ὑπὸ τοῦ Βατικανοῦ, ἀλλ' ἡ θύρα αὕτη δὲν προορίζεται διὰ τὴν δι' αὐτῆς ἔξοδον τῶν τέκνων τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἀπ' αὐτῆς ἀπομεμακρυσμένων. Ποῖα δὲ εἶναι τὰ δι' ἡμᾶς τοὺς ὀρθοδόξους καὶ δὴκαὶ διὰ τὴν διοργάνωσιν τῆς κανονικωτέρας καὶ σκοπιμωτέρας συμμετοχῆς τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας εἰς τὴν οἰκουμενικὴν κίνησιν προκύπτοντα ἐκ τῆς μελέτης τοῦ ἐγγράφου τούτου συμπεράσματα, θεωροῦμεν περιττὸν καὶ νὰ ὑποδείξωμεν, διότι εἶναι προφανῆ καὶ αὐτονόητα

ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ ΤΗΣ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἀλλὰ, παρὰ πάντα τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα ἱστορικὰ γεγονότα τοῦ παρελθόντος, ἡμεῖς πιστεύομεν, ὅτι δὲν εἶναι τελείως ἀδύνατος πᾶσα μεταξὺ τῶν δύο κεχωρισμένων Ἐκκλησιῶν συνεννόησις καὶ κατ' οἰκονομίαν διευθέτησις τῶν χωριζουσῶν αὐτὰς διαφορῶν, ἀρκεῖ νὰ γίνῃ αὕτη ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἀγίας Γραφῆς καὶ τῆς ἀρχαίας γνησίας ἱερᾶς Παραδόσεως καὶ μετὰ μακρὰν καὶ σοβαρὰν προπαρασκευὴν τῶν πνευμάτων καὶ τῶν καρδιῶν τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ ἐκατέρωθεν. Πιστεύομεν ὅτι τὸ χωρίζον τὰς δύο ἀδελφὰς Ἐκκλησίας χάσμα δὲν εἶναι τελείως ἀγεφύρωτον, ἀλλ' ὅτι τούναντιον καὶ δύναται καὶ ἐπιβάλλεται νὰ γεφυρωθῇ. Ὅ,τι ἐχώρισαν ἡ ἔλλειψις χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ ἡ ἀνθρωπίνῃ ἀμαρτία, ἴδια δὲ ἡ φιλαρχία καὶ αἱ διάφοροι προσωπικαί, ἐκκλησιαστικαί, πολιτικά, φυλετικά καὶ οἰκονομικαὶ ἐπιδιώξεις, πρέπει νὰ ἐπανενώσῃ ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη καὶ ἀδελφότης.

Καὶ εὐτυχῶς φαίνεται ὅτι ἀμφοτέρας τὰς Ἐκκλησίας δὲν ἀπέλειπεν ἐντελῶς ἡ συνειδησις τῆς μεταξὺ αὐτῶν ἐνότητος, ὡς δὲν ἀπέλειπεν αὐτὰς καὶ ἡ συνειδησις τῆς εὐθύνης, ἣν ἐν διαφόρῳ βαθμῷ φέρουσι διὰ τὴν διαίρεσιν καὶ διάστασιν αὐτῶν ἀπ' ἀλλήλων καὶ διὰ τὴν συνεπιεία ταύτης παράβασιν τῆς τελευταίας ἐντολῆς τοῦ θεοῦ αὐτῶν Ἰδρυτοῦ περὶ τῆς ἐνότητος καὶ ἀγάπης μεταξὺ αὐτῶν, ὅπως «πάντες ἐν ὄσιν»¹. Διότι, ὅσοι ἤμαρτον, θραύσαντες τοὺς δεσμοὺς τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος καὶ ἀγάπης, ἔχουσι ἱερὰν ὑποχρέωσιν, γινώσκοντες τὴν ἑλευθεροῦσαν ἀλήθειαν καὶ συναισθανόμενοι τὸ μέγα εἰς τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας ἀμάρτημα αὐτῶν, ὅπως συνεργασθῶσιν εἰλικρινῶς καὶ ταπεινοφρόνως διὰ τὴν ἀνασύνδεσιν καὶ ἀποκατάστασιν αὐτῆς καὶ ἐπανένωσιν τῶν διεστώτων.

Οὐδ' ἦτο ἄλλως τε βυνατὸν νὰ ἀπολέσωσιν αἱ δύο ἀδελφαὶ Ἐκκλησίαι τὴν παρήγορον ἐλπίδα ἐπὶ τὸ δυνατόν τῆς ἐπανενώσεως αὐτῶν. Καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς ἐπομένης σχεδὸν τοῦ σχίσματος τοῦ ἰα' αἰῶνος ἤρξαντο καταβάλ-

1. Ἰωάν. 17, 21.

ἀκόμη καὶ εἰς τοὺς «ἰδιώτας» περὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἐν Ἀγ. Παρασκευῇ τῆ 1.6.1950.

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Υ. Γ. Εἶχε στοιχειοθετηθῆ τὸ ἄρθρον τοῦτο, ὅτε περιῆλθεν εἰς γνῶσιν ἡμῶν τὸ ἀθθεντικὸν κείμενον τῆς νέας Ἐγκυκλίου τοῦ Πάπα «*Humani generis*» (12.8.1950), διὰ τῆς ὁποίας ἐπισημότερον καὶ κατηγορηματικώτερον καὶ ἀσθηρότερον ἀποκροῦνται αἱ συμβιβαστικά ὑποχωρήσεις ἐπὶ δογματικῶν ζητημάτων χάριν πρακτικῶν σκοπῶν καὶ ἐνισχύονται αἱ ἀνωτέρω διατυποῦμαι κρίσεις ἡμῶν.

Π. Ι. Μ.

λουσαι ἀξιοσημειώτους ὁπωσοῦν φιλενωτικές προσπαθείας¹, αἱ ὁποῖαι ἕως ἀπέβησαν δυστυχῶς ἄκαρποι. Διότι δὲν ἐπεδιώχθη εἰλικρινῆς καὶ ἐπὶ ἴσοις ὄροις ἔνωσις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν μὲ βάσιν τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀγίας Γραφῆς καὶ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ἀλλὰ κυρίως ἐπεζητήθη ὑπὸ τῆς Ῥώμης ὅπως διὰ παντός μέσου ἐκβιασθῆ ἢ ἀνευ ὄρων καθυπόταξις καὶ ὑποδούλωσις τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ὑπὸ τὸν Παπισμὸν διὰ τῆς ἐπιβολῆς καὶ ἐπ' αὐτῶν τοῦ κυριαρχικοῦ παπικοῦ πρωτείου. Ὡστε ἐκεῖνο ἀκριβῆς τὸ ὅποιον ἐγένετο ἢ κυρίᾳ αἰτία τῆς ἐνάρξεως τοῦ σχίσματος, ἐλέγχεται καὶ ὡς ἡ κυρία αἰτία τῆς διαιωνίσεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἀποτυχίας πασῶν τῶν φιλενωτικῶν προσπαθειῶν. Ἐπομένως ἡ ἄρσις ἐκ τοῦ μέσου τοῦ μεγαλυτέρου καὶ σπουδαιότερου ἔμποδίου τῆς ἐνώσεως, τ. ἔ. τοῦ τυραννικοῦ παπικοῦ πρωτείου, τῆς πέτρας ταύτης τοῦ σκανδάλου διὰ τὴν διηρημένην Χριστιανωσύνην, δύναται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἐπανένωσιν τῶν διεστώτων. Πιστεύομεν ὅτι ἐάν οἱ Πάπαι Ῥώμης ἤθελον ἐπανέλθει εἰς τὴν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ κρατοῦσαν «πενταρχίαν» τῶν Πατριαρχῶν² καὶ ἀναγνωρίσει

τὸ «πεντακόρυφον κράτος τῆς Ἐκκλησίας», ὅπερ ἡ πολιά ἐκκλησιαστικὴ ἀρχαιότης μετὰ καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ἐν Κων/πόλει γενικῶν συνόδων τοῦ 869/70 καὶ 879/80—συμφωνούντων καὶ τῶν παπικῶν ἀντιπροσώπων—παρέδωσαν³, ἢ Ὀρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία θὰ ἐξηκολούθει σταθερῶς ἀναγνωρίζουσα μὲν τὸ παλαιὸν τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης *primatus honoris* ἢ *ordinis*, ὡς ὄντος *primus inter pares*⁴, ἀπορρίπτουσα δὲ τὸ ἄγνωστον εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχαιότητα καὶ μετὰ τὰς ἐπτὰ Οἰκουμενικὰς Συνόδους ἐπινοηθὲν ἐν τῇ Δύσει *primatus potestatis* ἢ *jurisdictionis*, ὡς ἐπραξεν αὐτὴ πάντοτε καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, οὕτω δὲ θὰ ἐδημιουργεῖτο ἡ ἀναγκαία εὐνοϊκὴ προϋπόθεσις καὶ τὸ εὐμενὲς διεκκλησιαστικὸν κλίμα πρὸς ἔναρξιν φιλενωτικῶν συνομιλιῶν⁵. «Τοῦ γὰρ Πάπια τῆς παλαιᾶς Ῥώμης ἡ δικαία ἐκ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐκκοπὴ τὴν κανονικὴν εὐταξίαν οὐκ ἐλυμήνατο», κατὰ τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν τοῦ Θεοδώρου Βαλασαμῶνος⁶.

Κατὰ τὰς φιλενωτικὰς δὲ ταύτας συνομιλίας θὰ ἔδει ὅπως τὸ ὅλον ζήτημα τῆς ἐνώσεως τῆς Ὀρθοδόξου καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας τεθῆ ἐπὶ νέας βάσεως. Ὡς καὶ ἄλλοτε ἐτονίσαμεν, «ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου ἢ συνάντησις καὶ ἔνωσις τῶν δύο Καθολικῶν Ἐκκλησιῶν εἶναι δυνατὴ μόνον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ἀρχαίας ἠνωμένης Ἐκκλησίας τῶν ἐπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῶν ὀκτῶ πρώτων αἰῶνων καὶ ἐπὶ ἴσοις ὄροις, ἀποβαλλομένου παρ' ἀμφοτέρων παντός μεταγενεστεροῦ στοιχείου ἀγνώστου καὶ ἀσυμβιβάστου εἰς τὴν ἀρχαίαν κοινὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, τῆς Ῥωμαϊκῆς ἰδίως Ἐκκλησίας ὀφειλοῦσης νὰ ἀπαρνηθῆ πάσας τὰς μεταγενεστεράς καινοτομίας αὐτῆς ἐν τῇ πίστει, τῇ λατρείᾳ καὶ τῇ ἐκκλησιαστικῇ διοικήσει, ὅσαι ἀντίκεινται εἰς τὴν ἄγλιαν Γραφήν καὶ τὰς ἀποφάσεις τῶν ἐπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ ἐν γένει εἰς τὴν γνησίαν ὀρθόδοξον παράδοσιν τῆς ἀρχαίας ἠνωμένης καὶ ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας»⁶.

1. Πρβλ. Ἰω. Καρμίρη, Ἐνωτικαὶ ἀπόπειραι καὶ σχέσεις τῶν Ἐκκλησιῶν, ἄρθρον ἐν «Θρησκευτικῇ Ἐγκυκλοπαίδειᾳ», τ. Γ' σ. 106 ἐξ. Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ διαίρεσις τῆς Ἐκκλησίας καὶ αἱ ἐνωτικαὶ προσπάθειαι, σ. 7 ἐξ. Πράγματι ἡ Ὀρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου καὶ ἐντεῦθεν οὐδαμῶς ἔπαυσε νοθετοῦσα τοὺς Λατίνους ὅπως ἐγκαταλείποντες τὰς ἑτεροδοξίας καὶ καινοτομίας αὐτῶν ἐπανελάθωσιν εἰς τὴν ἐνότητά τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ ἀρχαιοπαράδοτα δόγματα αὐτῆς, ἀλλ' ὅμως οὗτοι, κατὰ τὸν Πατριάρχην Κων/πόλεως Ἰωσήφ, «οὐκ ἤκουσαν, οὐκ ἐδιδάχθησαν, οὐδὲ ὑπόμνησιν τῶν πεπλημμελημένων εἰλήφασιν, μενοῦν γε εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος τῶν νοθετουμένων αὐτοῦ δι' ὁμιλιῶν, διὰ γραμμάτων, διὰ τόμων ἐκκλησιαστικῶν καὶ συνοδικῶν, διὰ συνταγμάτων πολλῶν τε καὶ διαφόρων, ἃ καὶ συνοδικαῖς ἐπεκυρώθησαν διαγνώσεσι πατριαρχῶν, ἀρχιερέων, μοναστῶν, βασιλέων, τῶν δὲ ἢ σπουδῆ πρὸς οὐδὲν ἕτερον ἀποβλέπουσα ἦν, ἀλλ' ἢ πρὸς τὸ διορθωθῆναι τούτους καὶ παλινδρομησάσθαι πρὸς τὴν εὐσέβειαν» ἀλλ' οὐκ ἐδέξαντο, οὐκ ἤκουσαν, οὐκ ἐπίεσθησαν, οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ συνήκαν». (Παρά Α. Δημητρακοπούλου, μν. ἔ. σ. 131).

2. Πρβλ. Χρυσ. Παπαδοπούλου, μν. ἔ. σ. 93 ἐξ. Ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πενταρχίας ἐτάχθη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ σχίσματος καὶ αὐτὸς ὁ εἰρηνοποιὸς Πατριάρχης Ἀντιοχείας Πέτρος Γ', ὁ ὑπὸ τοῦ M. J u g i e (μν. ἔ. σ. 219, 232) χαρακτηρισθεὶς ὡς «unioniste»(;) ἐν τῇ γνωστῇ ἐπιστολῇ του πρὸς τὸν μητροπολίτην Γραδένσης γράφων: «Πέντε ἐν ὄλῳ τῷ κόσμῳ ὑπὸ τῆς θείας ὠκονομήθῃ χάριτος εἶναι πατριάρχας, τὸν Ῥώμης, τὸν Κων/πόλεως, τὸν Ἀλεξανδρείας, τὸν Ἀντιοχείας καὶ τὸν Ἱεροσολύμων. Ἀλλ' οὐδὲ τούτων ἕκαστος κυρίως πατριάρχης καλεῖται, καταχρηστικῶς δέ... Τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ μιᾶς ἀγεται κεφαλῆς, ἐν αὐτῷ δὲ μέλη πολλὰ καὶ πάντα ὑπὸ πέντε μόνον οἰκονομεῖται αἰσθήσεων· αἱ δὲ εἰσιν, ὄρασις, ὄσφρησις, ἀκ' ἢ, γεύσις καὶ ἀφή. Καὶ τὸ σῶμα δὲ πάλιν τοῦ Χριστοῦ, ἢ τῶν πιστῶν λέγω Ἐκκλησία, ἐν διαφόροις ὡσερ μέλεσι συναρμοζοῦμενοι ἔθνεσι καὶ ὑπὸ πέντε αἰσθήσεων οἰκονομοῦμενοι τῶν εἰρημένων μεγάλων θρόνων ὑπὸ μιᾶς ἀγεται κεφαλῆς, αὐτοῦ φημί τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὡσερ ὑπὲρ τὰς πέντε αἰσθήσεις ἕτερα τὶς αἰσθη-

σις οὐκ ἔστιν, οὕτως οὐδὲ ὑπὲρ τοὺς πέντε πατριάρχας ἕτερον πατριάρχην δώσει τις εἶναι. Ὑπὸ γούτων πέντε τούτων θρόνων τῶν ὡσερ αἰσθήσεων ὄντων ἐν τῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ πάντα τὰ μέλη, ἦγουν πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῶν ἔθνων καὶ αἱ κατὰ τὸν τόπον ἐπισκοπαὶ οἰκονομοῦνται καὶ θεοπρεπῶς διεξάγονται, ὡσερ ἐν μιᾷ κεφαλῇ, Χριστῷ τῷ ἀληθινῷ Θεῷ ἡμῶν, δι' ὀρθοδόξου καὶ μιᾶς πίστεως συναρμοζοῦμεναι καὶ ἀγόμεναι ὑπ' αὐτοῦ» (παρὰ C. Will, μν. ἔ. σ. 211)2).

1. Χρυσ. Παπαδοπούλου μν. ἔ. σ. 152 ἐξ. Πρβλ. καὶ Α. Δημητρακοπούλου, μν. ἔ. σ. 174.

2. Χρυσ. Παπαδοπούλου, μν. ἔ. σ. 174.

3. Βλέπ. καὶ «Ἀπόκρισις Ὀρθοδόξου τινὸς πρὸς τινὰ ἀδελφὸν Ὀρθόδοξον περὶ τῆς τῶν Καθολικῶν δυναστείας καὶ περὶ τοῦ τίνες οἱ σχίσται καὶ σχισματικοὶ καὶ οἱ ἐσχισμένοι καὶ περὶ τῆς Οὐνίας...», Χάλλη 1775, σ. 65/6. Χρυσ. Ὁμοστίμου Παπαδοπούλου Αἱ προϋποθέσεις τῆς ἐνώσεως, ἐν «Ἐκκλησίᾳ» 4 (1926) 210/1.

4. Ἐνθ' ἄν. σ. 543.

5. Ἰω. Καρμίρη, Ἡ Ὀρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία καὶ αἱ σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὰς ἑτεροδόξους

ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Διατί ο Κομμουνισμός πολεμεί
τόν Χριστιανισμόν.

Ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ εἶδομεν ἐπὶ τῇ βάσει ἐπισήμων κειμένων, τὸ σημερινὸν σοβιετικὸν καθεστῶς τῆς Ρωσίας ἔχει κηρύξει ἀγῶνα συστηματικὸν κατὰ τῆς θρησκείας «ὡς ἰδεολογίας ἐχθρικής πρὸς τὴν μαρξικὴν-λενινικὴν ἰδεολογίαν». Ἐν ὅμως ὁ ρωσικὸς μπολσεβισμὸς πολεμῆ τὴν θρησκείαν ἐν γένει, εἰδικώτερον ἔχει κηρύξει ἀμείλικτον πόλεμον κατὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

Πρὶν ἐκθέσωμεν τοὺς λόγους τοῦ τοιούτου κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ μίσου, ἀνάγκη νὰ προ-

πρὸ πάντων παρ' ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπιβάλλεται ὅπως ἐπιδιωχθῆ εἰλικρινῶς καὶ μετὰ ταπεινοφροσύνης, ἀγάπης καὶ ἀπροκαταληψίας ἀληθῆς δογματικῆ καὶ ἐσωτερικῆ ἔνωσης αὐτῶν, πλήρης ἐνότητος ἐν τῇ πίστει, ἐπεκτεινομένη ἐπὶ πασῶν τῶν θεμελιωδῶν ἀληθειῶν τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, καὶ μάλιστα τῶν περὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ ἀλαθῆτος τῆς Ἐκκλησίας, ἐξαιρουμένων δὲ μόνον τῶν μὴ ἐχομένων τοῦ δόγματος λειτουργικῶν καὶ διοικητικῶν διαφορῶν καὶ ἰδιορρυθμιῶν ἑκατέρας, συμφώνως πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου εἰρημένον: «ἐν οἷς οὐκ ἔστι πίστις τὸ ἀθετούμενον, οὐδὲ κοινὸν τε καὶ καθολικὸν ψηφίσματος ἔκπτωσις, ἄλλων παρ' ἄλλοις ἔθων τε καὶ νομίμων φυλαττομένων, οὔτε τοὺς φύλακας ἀδικεῖν, οὔτε τοὺς μὴ παραδεξαμένους παρανομεῖν, ὀρθῶς ἂν τις κρίνειν εἰδὼς διορισαίτο»¹.

Προσωπικῶς πιστεύομεν ὅτι ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις καὶ τοὺς ὅρους τούτους ἡ ἡμετέρα Ὁρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία τῆς Ἀνατολῆς δὲν θὰ ἤρνεϊτο νὰ συνεργασθῆ εἰλικρινῶς μετὰ τῆς Ρωμαϊκῆς διὰ τὴν κατ' οἰκονομίαν ρύθμισιν τῶν ὕφισταμένων διαφορῶν καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν ὁμονοίας καὶ ἀγάπης καὶ ἐνότητος, ὅπως πραγματοποιηθῆ ἡ τελευταία ἀρχιερατικὴ προσευχὴ τοῦ θεοῦ τῆς Ἐκκλησίας Ἰδρυτοῦ καὶ μοναδικοῦ Ἀρχηγοῦ καὶ Κυβερνήτου αὐτῆς πρὸς τὸν ἐπουράνιον Πατέρα, ἵνα καὶ πάλιν «ἐν ὧσιν» αὐταί².

(Τέλος)

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΚΑΡΜΙΡΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἐκκλησίας καὶ τὴν «Κοινωνίαν τῶν Ἐκκλησιῶν», Ἀθῆναι 1949, σ. 23)4.

1. Φωτίου ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Πάπαν Νικόλαον Α', παρὰ Ι. Βαλέττσα, μν. ἔ. σ. 156.

2. Ὁ πιστεύων εἰς τὸ δυνατόν τῆς ἐπανενώσεως τῶν δύο Καθολικῶν Ἐκκλησιῶν ὀρθόδοξος θεολόγος δύναται νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ τοῦ Βαλασαμῶνος: «Καὶ ἔτι γὰρ ὡς κισσὸς δρυὸς τῆς ὁμονοίας τοῦ πάπα Ῥώμης ἐξέχομαι, καὶ τῷ χωρισμῷ τούτου τὴν καρδίαν σπαράττομαι, καὶ τὴν καλὴν ἐπιστροφὴν καθ' ἑκάστην κάρδοκῶ» (ἐνθ' ἂν, σ. 547).

τάξωμεν ὀλίγα τινὰ εἰσαγωγικὰ πρὸς εὐχερεστέραν κατανόησιν τῆς ἐχθρικής ταύτης στάσεως.

Α'

Ὁ ρωσικὸς μπολσεβισμὸς εἶνε μία φιλοσοφία βάσιν ἔχουσα τὸν λενινισμόν, ὁ ὁποῖος ἐμφανίζει ἑαυτὸν ὡς τὴν μόνην ἀύθεντικὴν ἐρμηνείαν τοῦ μαρξισμού. Κατὰ τὸν λενινισμόν, βάσις καὶ οὐσία τοῦ μαρξισμού εἶνε ὁ λεγόμενος διαλεκτικὸς ὕλισμός, διάφορος ἐντελῶς τοῦ παλαιότερου μεταφυσικοῦ ὕλισμοῦ. Ἐνῶ δηλαδὴ ὁ τελευταῖος οὗτος περιωρίζετο γενικῶς εἰς τὴν δόξαν ὅτι ἡ ὕλη εἶνε ἡ μόνη βάσις τῆς ὄλης πραγματικότητος, κατὰ τὸν διαλεκτικὸν ὕλισμόν ὁ κόσμος, ἡ φύσις, δὲν εἶνε ὁ τοῦ Σπινόζα στατικὸς κόσμος τοῦ «εἶναι» («esse»), ἀλλὰ ὁ κόσμος τοῦ «γίνεσθαι», μία πραγματικότης ἱστορικὴ, ἥτοι ἄλυσις συνεχῆς κινήσεων καὶ μεταβολῶν, τῶν ὁποίων τὴν ἐξήγησιν παρέχει ἡ καλουμένη διαλεκτικὴ θεωρία.

Ὡς εἶνε γνωστὸν, ἡ διαλεκτικὴ εἶχεν ἀποτελέσει τὴν βάσιν καὶ τὴν οὐσίαν τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἐγέλου, ἐν τῷ φιλοσοφικῷ συστήματι τοῦ ὁποίου ἡ ἐννοία τοῦ Ἀπολύτου εἶνε ἡ Ἰδέα ἐν τῷ γίνεσθαι, ἥτοι Ἰδέα ἐξελισσομένη οὕτως, ὥστε νὰ διέρχεται διαδοχικῶς τὴν τριάδα τῶν διαλεκτικῶν σταδίων τῆς θέσεως, τῆς ἀντιθέσεως καὶ τῆς συνθέσεως.

Ἐνῶ ὅμως ἡ ἐγγελικὴ διαλεκτικὴ αὐτὴ εἶνε ἰδεολογικὴ, ἐξηγεῖ δηλαδὴ τὴν κίνησιν τῆς Ἰδέας, ἡ μαρξικὴ διαλεκτικὴ, ὡς τὴν ἐρμηνεύει ὁ λενινισμὸς, εἶνε ὕλιστικὴ διαλεκτικὴ, διαλεκτικὴ τῆς ὕλης. Κατὰ τὸν διαλεκτικὸν ὕλισμόν τούτου, πάσης κινήσεως ἢ μεταβολῆς καὶ πάσης ἐν γένει ἱστορικῆς πορείας αἴτιον εἶνε οὐχὶ ἡ ἰδέα, τὸ πνεῦμα, δὲν εἶνε πνευματικῆς φύσεως, ἀλλὰ φύσεως ὕλικῆς, εἶνε ἡ ὕλη, οἱ ὅροι τῆς παραγωγῆς ἄσχετοι πρὸς οἰανδήποτε ἰδεολογίαν. Ἐν τῷ διαλεκτικῷ ὕλισμῷ ἀπορίπτεται πᾶσα ἰδεολογία, πᾶσα ἐκδήλωσις πνεύματος, διότι ἀποκηρύσσεται πᾶσα πνευματικὴ ὑπόστασις, πᾶσα πνευματικὴ ἀξία, ἰδιότης καὶ δύναμις. Δι' αὐτὸν ὑπάρχει μόνη ἡ ἱστορικὴ καὶ ἡ κοινωνικὴ πραγματικότης καὶ κίνησις τῆς ὕλης, τὸ ὕλικόν ἱστορικὸν γίνεσθαι. Τὸ γίνεσθαι τῆς ἰδέας, τοῦ πνεύματος, ἐγείνε γίνεσθαι τῆς ὕλης· τὸ γίνεσθαι ἀφηρέθη ἀπὸ τοῦ πνεύματος καὶ ἐφηρμόσθη ἐπὶ τῆς ὕλης· ἀπὸ τὴν μεταφυσικὴν σφαῖραν, ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν, τοῦ καθαροῦ λόγου, μετηνέχθη εἰς τὸν κόσμον τῆς ὕλης, εἰς τὸν κόσμον τῶν ὕλικῶν ἀντικειμένων, ἐγείνε ὁ ἀντικειμενικὸς ὕλισμὸς τῆς λενινικῆς ἐρμηνείας τοῦ μαρξισμού.

Β'

Μέσα εἰς αὐτὴν τὴν ὥμην ὕλιστικὴν φιλοσοφίαν τί εἶνε ὁ ἄνθρωπος;

Κατὰ τὸν μπολσεβισμόν, ὁ ἀληθῆς καὶ γνήσιος ἄνθρωπος εἶνε ὁ περὶ τούτου τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἀποκλειστικῶς ὕλικῆς ζωῆς

ἐνδιαφερόμενος ἢ ἔννοια καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς του περιορίζονται εἰς τὴν γήϊνην εὐδαιμόνια αὐτάρκειαν, ἐφικτὴν μόνον ἐν τῇ οἰκονομικῇ, τῇ κοινωνικῇ καὶ πολιτικῇ διοργανώσει τῆς κοινωνίας. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἀπλοῦν δημιουργημάτων τῆς γῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας κατοικεῖ καὶ ἐμπολιτεύεται. Εἶνε ζῶον ἀποκλειστικῶς κοινωνικὸν καὶ πολιτικόν, ἢ τοιαύτη δὲ φύσις του προάγεται καὶ συντηρεῖται μόνον διὰ τῆς οἰκονομικῆς ἀρτιώσεώς του. Τὸ ἀνθρώπινον δὲν ὀρίζεται ὑπὸ τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς δράσεώς του· ὁ ἄνθρωπος εἶνε homo aecopomicus, αὐτὴ εἶνε ἡ ὅλη ἔννοια τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, δυναμένη νὰ πραγματοποιηθῇ μόνον ἐν τῷ μιᾷ ὀρθῷ ἀπὸ ἀπόψεως οἰκονομικῆς διοργανωμένης κοινωνίας. Ἡ τοιαύτη κοινωνία θεραπεύει πάσας τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου, πληροῖ τὰς ἀνθρωπίνους ἀπαιτήσεις τῆς ἰσότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης, ἀναπτύσσει τὰς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐν γένει ἐξαλείφει τὴν τῶσον γνωστὴν εἰς τὰς μέχρι τοῦδε ἐπικρατήσασας κοινωνικὰς μορφὰς τραγωδίαν τῆς ζωῆς, ἀπότοκον τῆς ἀδικίας καὶ τῆς ἀνισότητος καὶ τῆς ἐντεῦθεν προκυπούσης βαθείας δυσσαρεσκείας καὶ ἀθυμίας.

Μέσον πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἐν ὕλικῇ εὐδαιμόνια αὐτάρκειας τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἡ διοργανώσις καὶ ἡ κατὰ τὸν τελειότερον τρόπον ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας, διὰ τῆς ὁποίας ἐπιτυγχάνεται ἢ ἀπὸ τῆς φύσεως χειραφέτησις τοῦ ἀνθρώπου· ὀπότε οὗτος, μὴ ὑποκειμενός πλέον εἰς τὴν δεσποτείαν τῶν περὶ αὐτὸν πραγμάτων, ἀποκτᾷ τὸ γνῶθι σαυτόν.

Παράγοντες τοῦ κοινωνικοῦ αὐτοῦ μπολσιβεβικοῦ ἰδεώδους εἶνε ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ Οἰκονομία, ἀφ' ἑτέρου δὲ αἱ παραγωγικαὶ δυνάμεις καὶ μορφαὶ καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν ὕλικῶν ἀγαθῶν· αὐτὰ ἀποτελοῦν τὰς κινητηρίους δυνάμεις τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας καὶ τὰ ἔσχατα αἴτια παντὸς ἱστορικοῦ γεγονότος. Ἡ ζωὴ τῆς κοινωνίας οὐδὲν ἄλλο εἶνε εἰ μὴ ὁ «μαζικός» ἀγὼν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν φύσιν διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ζωῆς, ἀγὼν δηλ. περὶ ὑπάρξεως, πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἐπειγουσῶν φυσικῶν ἀναγκῶν, ὁποῖα ἡ διατροφή, ἡ κατοικία καὶ ἡ ἐπένδυσις. Ἡ «οἰκονομία» εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς ἐπὶ τῆς φύσεως ἐργασίας ταύτης πρὸς στήριξιν τῆς ζωῆς, αὐτὴ ἡβᾶσις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ἡ γνησία καὶ μοναδικὴ πρωταρχικὴ ζωὴ.

Αὐτὸς εἶνε ὁ πραγματικὸς ἄνθρωπος, ὁ «οἰκονομικὸς ἄνθρωπος», ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀποκλειστικῶς ὕλικός, ὁ ἄνθρωπος-ὕλη. Ὁ ἄνθρωπος-πνεῦμα εἶνε ἀνύπαρκτος. Ἡ μᾶλλον, ὅτι λέγομεν πνεῦμα εἶνε τῆς ὕλης παράγωγον, εἶνέ τι δευτερεύον, ἀπλῆ τῆς ὕλης ἀνάκλασις. Ἡ λεγομένη πνευματικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἀπαύγασμα τῆς οἰκονομίας, μορφή τῆς παραγωγῆς, τὸ πνεῦμα δὲν εἶνε πραγματικότης καθ' ἑαυτήν. Ὅτι πνευματικόν· αἱ θρησκευτι-

καὶ ἰδέαι καὶ παραστάσεις, τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα, αἱ φιλοσοφικαὶ ἰδέαι, ἡ ἠθικὴ συνείδησις, ἡ καλλιτεχνικὴ δημιουργία, πάντα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἶνε αὐταπάται, τῆς φαντασίας ἐπινοήματα. Ἡ θρησκεία, ἡ φιλοσοφία, ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ τέχνη ἀπατηλῶς ἀνακλοῦν ἐν τῇ συνείδησει τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν, ἡ ὁποία καὶ εἶνε ἡ μοναδικὴ γνησία πραγματικότης. Τὴν συνείδησιν ὀρίζει ἡ πραγματικότης καὶ οὐχὶ ἡ συνείδησις τὴν πραγματικότητα. Ἡ μόνη ἀληθινὴ καὶ ἀντικειμενικὴ πραγματικότης, τὸ μόνον γνήσιον «εἶναι» τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, εἶνε ἡ οἰκονομία, ἡ πρὸς στήριξιν τῆς ζωῆς παραγωγικὴ ἐργασία, αὐτὴ καὶ μόνη καθορίζει πᾶσαν συνείδησιν, τὴν θρησκευτικὴν, φιλοσοφικὴν, ἠθικὴν, καλλιτεχνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἐν γένει «πνευματικὴν» λεγομένην ἐκδήλωσιν. Φαντασίωσις καὶ αὐταπάτη καὶ πλάσμα καὶ πλάνη εἶνε ὅ,τι λέγεται πνεῦμα. Καὶ σκοπὸς τοῦ μαρξισμοῦ-μπολσιβεβισμοῦ εἶνε ἡ ἐκ παντὸς τρόπου διασκέδασις ταύτης τῆς πλάνης.

Ὁ μαρξισμὸς εἶνε ὁ μεγαλύτερος πνευματομάχος τῆς ἱστορίας.

Γ'

Καὶ ἐρχόμεθα εἰς τὴν ἐναντι τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐχθρικὴν τοῦ ρωσικοῦ μπολσιβεβισμοῦ στάσιν.

Ὁ πρῶτος λόγος τοῦ διωγμοῦ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας εἶνε ὅτι αὐτὴ δέχεται ἐξωκόσμιον καὶ μετακόσμιον πραγματικότητα.

Δοθέντος ὅτι ἡ αὐτάρκεια τῆς παραγωγικῆς ἀνθρωπότητος εἶνε ἡ ὑπὸ τοῦ ὀρθοδόξου μαρξισμοῦ, ἤτοι τοῦ διαλεκτικοῦ ὕλισμοῦ, πρεσβευομένη ἔννοια τῆς ἱστορίας, ὁ ἐνσαρκῶν τὴν ἐσωτερικὴν σημασίαν τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως σκοπὸς καθιστᾷ πᾶν τὸ μεταφυσικὸν περιττόν, ἐπομένως ὁ μαρξισμὸς, ὡς μὴ παραδεχόμενος ἔξω καὶ ἐπέκεινα τοῦ κόσμου τούτου ἄλλην πραγματικότητα, εἶνε αὐστηρῶς καὶ ἀντιχριστιανικός καὶ ἄθεος. Πᾶσα θρησκεία, μάλιστα δ' ἡ χριστιανικὴ, προσανατολίζεται πρὸς ἐξωκόσμιον καὶ μετακόσμιον πραγματικότητα· ἀλλὰ τοῦτο ἀποτελεῖ ἄρνησιν τοῦ μαρξικοῦ σκοποῦ, ἤτοι τῆς αὐτάρκειας παραγωγικῆς κοινωνίας. Διὰ τοῦτο ἡ θρησκεία, καὶ ὁ χριστιανισμὸς ἰδίως, ἀποτελεῖ τὸν πρῶτον καὶ κύριον τοῦ σοβιετικοῦ μπολσιβεβισμοῦ στόχον. Εἶνε πλάνη, καὶ δὴ ἀντίθετος πρὸς τὸ κύριον τοῦ λενινισμοῦ δόγμα. Καὶ πρέπει νὰ ἐκριζωθῇ. Οἰαδήποτε θρησκεία, πρὸ πάντων δ' ἡ χριστιανικὴ, οὐδεμίαν δύναται νὰ ἔχη ἐν τῇ σοβιετικῇ κομμουνιστικῇ κοινωνίᾳ θέσιν. Μόλις ὡς ἐγκατασταθῇ καὶ στερεωθῇ ἡ κοινωνία αὐτὴ, ὁ χριστιανισμὸς δειφίλει νὰ ἀποθάνῃ.

Ἄλλ' ὁ χριστιανισμὸς εἶνε ἐκκήρυκτος καὶ ἀπόβλητος καὶ δι' ἄλλον ἐπίσης σπουδαῖον λόγον· διότι διδάσκει μέλλουσαν ζωὴν εὐδαιμόνεστέραν τῆς παρούσης καὶ ἀσφαλῆ ἐν αὐτῇ ἀνταπόδοσιν.

Τούτο όμως, κατά τόν σοβιετικόν μπολισεβισμόν, ἀποτελεῖ σκόπιμον ἐπίνοιον τῆς ἀστικής κεφαλαιοκρατίας πρὸς ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἐργάτου.

Ὁ ἐργαζόμενος κόσμος κοπιᾷ πρὸς ἐξασφάλισιν εὐδαιμόνου ζωῆς ἐν τῷ κόσμῳ. Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἰσχυρὰν τάσιν καὶ αὐτὸν τὸν σφοδρὸν δίκαιον πόθον θέλουσα ἡ κεφαλαιοκρατία νὰ πνίξῃ, διὰ νὰ συμβιβάσῃ τὸν σκληρῶς μοχθοῦντα ἐργάτην πρὸς τὴν σκληρὰν ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ ζωὴν του προσεπάθησεν ἐπιτυχῶς νὰ κατευθύνῃ καὶ μεταφέρῃ εἰς ἓνα ψευδῆ ἐπέκεινα τοῦ τάφου ὑπέργειον κόσμον, ὅπου τάχα τὸν ἀναμένει τύχη καλλιτέρα, ἢ εὐδαιμόνων ζωῆ, τὴν ὁποῖαν διψᾷ, ὡς οἶονεῖ ἀποζημιώσεις καὶ ἀντιστάθμισμα τῆς κακῆς του μοίρας τῆς παρουσίας ζωῆς, ἀπειρῶς ἀνώτερον καὶ πλουσιώτερον πάσης γηϊνῆς εὐδαιμονίας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐρριζώθη εἰς τὰς συνειδήσεις ἡ ὑποβολὴ αὐτῆ τῆς ἀστικής κεφαλαιοκρατίας, καὶ μετεβλήθη βαθμηδὸν εἰς θρησκευτικὴν αὐθυποβολήν, ἣτις ἐμορφώθη εἰς θρησκευτικὴν πίστιν, ἢ ὁποῖα, κατὰ ταῦτα, οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἐκδήλωσις τῆς ἀδυναμίας τοῦ ἀνθρώπου νὰ πραγματοποιήσῃ τοὺς πόθους του εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν ζωὴν. Ἡ ἰδέα, λοιπόν, τῆς μελλούσης ζωῆς καὶ ἀναποδόσεως ἐπενοήθη ὡς μέσον ἀποστροφῆς τῆς προσοχῆς ἀπὸ τῶν δεινῶν τῆς παρουσίας. Ἐντεῦθεν ὁ Μάρξ ἤδη ἐν τῷ πρωῒμωτέρῳ του ἔργῳ, τῇ «Εἰσαγωγῇ του εἰς τὴν κριτικὴν τῆς φιλοσοφίας τοῦ δικαίου τοῦ Ἐγγέλου», ἔδωκεν εἰς τὴν θρησκείαν τὸν περιβόητον ἐκεῖνον ὀρισμὸν: «ἡ θρησκεία εἶνε ὀπιον διὰ τὸν λαόν», ἐφ' ὅσον ὁ μοχθῶν λαός, δι' αὐτῆς κατασκευάζων τὰς ὥρας χιμαίρας τῆς μεταθανάτιου ζωῆς, αὐτὸς μὲν ἐν καρτερίᾳ ἀδιαμαρτυρητῶς ὑπομένει τὴν σκληρὰν μοῖραν τῆς παρουσίας ζωῆς, οἱ δὲ διὰ τοῦ ὀπίου τούτου ἀποναρκοῦντες αὐτὸν ἀστοὶ κεφαλαιοκράται ἐκμεταλλεύονται αὐτὸν ἀσφαλῶς ἐν ἀνέσει καὶ καρποῦνται τοὺς ἰδρωτάς του ἐν ἀδιαταράκτῳ εὐδαιμονίᾳ. Διὰ νὰ συνέλθῃ, λοιπόν, ἢ ἐν κόποις ταλαιπωρουμένη ἐργατικὴ τάξις, ἀλλὰ καὶ ἢ πᾶσα ἀνθρωπότης, ἀνάγκη νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς θρησκευτικῆς πίστεως. Ἡ θρησκεία, ὑποδουλῶνυσα τὸν ἀνθρώπον εἰς φανταστικὸν ἀγαθόν, συνέχει τὴν συνείδησίν του ὑπὸ τὸ κράτος μιᾶς πλανηρᾶς φαντασιώσεως: ἀποκρούουσα τὴν πραγματικὴν ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῇ εὐδαιμονίαν, βαυκαλλίζει τὸν ἀνθρώπον δι' εὐτυχίας φανταστικῆς, κωλύει, λοιπόν, τὴν χειραφέτησίν του, οὕτω δὲ συγκρατεῖ τὴν ἀπόκτησιν δυνάμεως καὶ τὴν ἐκδήλωσίν της, ὅποτε ἡ θρησκεία ἀποτελεῖ διὰ τὸν ἀνθρώπον τὴν ἀδυναμίαν του.

Ἡ ὑπὸ τὴν νωθροποιὸν ἐπίδρασιν τῆς θρησκείας ἀδυναμία αὕτη τοῦ ἀνθρώπου μεταβάλλει αὐτὸν εἰς παθητικὸν ὄργανον ἐκμεταλλεύσεως, ἐπομένως ἡ θρησκεία ἀποτελεῖ, κατὰ τὸν μπολισεβισμόν, τὴν ἀποτελεσματικώτεραν δι-

καίωσιν τῆς δεσποτείας ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐφ' ὅσον ὑποβάλλει εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν πίστιν εἰς τὸν Θεὸν ὡς τὸν κυριώτερον πάντων δεσπότην. Ἡ ἔννοια αὕτη τῆς ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ὑψίστης θείας δεσποτείας ἐθίζει τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ὑπακοήν, εἰς τὴν ἀμεμψίμοιρον ὑπομονήν, εἰς τὴν ἀποστροφὴν πρὸς πᾶσαν ἰδέαν διαμαρτυρίας, ἐξεγέρσεως καὶ ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν κυρίων καὶ δεσποτῶν. Καὶ ἡ ὑποτελὴς αὕτη κατάστας πάντοτε εὐρίσκει τὴν δικαιολογίαν διὰ τὸ κακόν, τὴν ἀδικίαν, τὴν δοκιμασίαν, τὴν πράγματικὴν δηλαδὴ δυστυχίαν, οὕτω δὲ συμβιβάζει χρονίως τὸν ἀνθρώπον πρὸς τὴν πείσιν καὶ καταδυναστευσιν καὶ παρακώλυει τὴν ἐπαύξεισιν τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς δυνάμεως καὶ καταπνίγει πᾶσαν ἰδέαν καὶ ἐφελίαν πρὸς ἀναδιοργάνωσιν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ὁ ἀνθρώπος ἀποβαίνει ὑποχείριος τῶν ἐκμεταλλευτῶν του, αὕτη δ' ἡ ἀμοιβαία τῶν τάξεων ἐκμετάλλευσις εἶνε ἡ ἀποτελοῦσα, κατὰ τὸν Μάρξ, τὴν βάσιν τῆς ἱστορίας, τὸ θεμελιώδες καὶ πραγματικώτατον γεγονός τῆς ζωῆς. Ἐκ τῆς ἐκμεταλλεύσεως προέκυψε τὸ Κράτος, τὸ δίκαιον, ὁ κοινωνικὸς ὄργανισμός, ἡ συνείδησις, ἡ θρησκευτικὴ πίστις, πᾶσα συλλήβδην ἰδεολογία. Ἡ συνείδησις καθορίζεται ὑπὸ τῆς ὑπάρξεως, τῆς ζωῆς, τοῦ εἶναι· τὸ δ' εἶναι τοῦτο, ἢ ζωῆ, οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἀλληλοεκμετάλλευσις τῶν τάξεων· αὕτη εἶνε, κατὰ τὸν Μάρξ, ἡ ὠμὴ πραγματικότης. Αὕτη, ἄλλως, εἶνε κατὰ τὸν Μάρξ αὐτοῦ τοῦ χριστιανισμοῦ ἢ ἀφετηρία: ὁ χριστιανισμὸς ὑπῆρξε τὸ κατάντημα μιᾶς ἀπογοητεύσεως, τὸ γενεσιουργὸν αἴτιον τῆς ὁποῖας ὑπῆρξεν ἡ ἐκμετάλλευσις. Ὁ ἀρχικὸς χριστιανισμὸς ἦτο, ἀπλούστατα, ἡ ἰδεολογία τῶν τότε ἀποκλήρων τῆς ζωῆς· ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τῶν διαθέσεων τῶν «κοπιῶντων καὶ πεφορτισμένων», τῶν ἀδυνατούντων νὰ εὕρωσι διέξοδον ἐκ τῆς ἀφορήτου καταστάσεως των καὶ διὰ τοῦτο ἐπιζητησάντων ἀνάπαυσιν εἰς οὐρανίαν παραμυθίαν. Τὸ κατ' ἀρχὰς δηλαδὴ ὁ χριστιανισμὸς ὑπῆρξε καταφύγιον, τὸ ὁποῖον εἶχον ἐπινοήσει αὐτοὶ οἱ χρησιμεύοντες εἰς τοὺς ἰσχυροὺς ὡς ἀντικείμενον ἐκμεταλλεύσεως. Μόνον βραδύτερον μετεβλήθη εἰς ὄπλον συνειδητῶν τῶν ἐκμεταλλευτῶν εἰς βάρος τῶν κοπιῶντων. Ἡ δ' ἐκμετάλλευσις, ὅπως εἶπομεν, εἶνε διὰ τὸν μαρξισμόν τὸ θεμελιώδες καὶ κανονιστικὸν γεγονός τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ἐπέχει ἐν αὐτῇ θέσιν τοιαύτην, ὁποῖαν τὸ προπατορικὸν ἀμάρτημα ἐν τῇ χριστιανικῇ ἀντιλήψει τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ζωῆς: εἶνε δηλαδὴ τὸ ἀμάρτημα τῆς δλης παγκοσμίου ἱστορίας, τὸ ὁποῖον μολύνει δλην τὴν ἱστορίαν, τὴν πίστιν καὶ τὴν ἰδεολογίαν. Ἐντεῦθεν τὸ κατὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας βαθύτατον καὶ ἀκατεύναστον μῖσος τοῦ Λένιν, μεστὸν ἰσχυροῦ πάθους, εἰς χυδαιοτάτην ἀγροικίαν ἐκδηλουμένου.

Ἡ πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν ὁμῶς ἀποστροφή τοῦ μπολσεβισμοῦ εἶχε καὶ ἄλλον λόγον, τὸν λόγον τῆς σοσιαλιστικῆς ἀπολυτοκρατικῆς ἀποκλειστικότητος, ἥτοι τοῦ ἀσυμβιβάστου τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος πρὸς οἰονδήποτε ἄλλο κύβρο, πρὸς οἰανδήποτε αὐθεντίαν ἐν τῇ ἠθικῇ σφαίρᾳ. Ἐν τῷ μπολσεβισμῷ καὶ ὑπ' αὐτὸν μία μόνη πρέπει νὰ ὑπάρχη συνείδησις, μία ἰδεολογία, μία γνώμη καὶ μία μοναδικὴ προπαγάνδα. Ἐν μόνον Ἀπόλυτον δύναται νὰ ὑπάρχη, ἢ τὸ Ἀπόλυτον τῆς θρησκείας, ἢ τὸ Ἀπόλυτον τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας. Μία δὲ χριστιανικὴ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία θὰ ἠδύνατο—καὶ θὰ ὤφειλε—νὰ ἀποδοκιμάζη, νὰ ἐπικρίνη καὶ νὰ ἀποκρούη ἀποφάσεις τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας φύσεως ἠθικῆς, εἶνε δύναμις—κατὰ τὸν μαρξισμόν—ἀντισοσιαλιστικὴ, καὶ πρέπει νὰ μηδενισθῇ τὸ ταχύτερον. Δὲν δύναται νὰ ὑπάρξη γνησίᾳ εἰρηνικὴ συμβίωσις μπολσεβισμοῦ καὶ χριστιανισμοῦ, μπολσεβισμοῦ καὶ χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἐὰν μηδέτερος τούτων ὑποχωρήσῃ, ὁ εἰς πρέπει νὰ ἐξοντωθῇ ἐξάπαντος ὑπὸ τοῦ ἑτέρου.

Δ'

Ἡ ἐχθρα αὕτη τοῦ Μαρξισμοῦ πρὸς τὴν πίστιν εἰς ὑπερβατικὸν σκοπὸν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἐκπορεύεται ἐκ τῆς μαρξικῆς ἀντιλήψεως τῆς πραγματικότητος, ἐξηγοῦσης τὴν ὑλιστικὴν ἐρμηνείαν τῆς ἱστορίας. Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ταύτην, ὡς εἶδομεν, ἡ ἱστορία ὀρίζεται ὑπὸ οἰκονομικῶν μεταβολῶν ἐκδηλουμένων εἰς μορφὰς παραγωγῆς. Ἡ πραγματικότης εἶνε ἡ παραγωγὸσα αὐτάρκης κοινωνία. Ὁ ὅλος λοιπὸν ἀγὼν τοῦ μαρξισμοῦ κατὰ τῆς θρησκείας δέον νὰ νοηθῇ ἀπὸ ταύτης τῆς ἐπόψεως. Διὰ τὸν μαρξιστὴν, ἡ θρησκεία εἶνε αὐτόχρομα διαστροφή τῆς πραγματικότητος, νόθευσις καὶ κιβδηλεύσις τῆς ἀληθοῦς καὶ γνησίας πραγματικότητος. Συνδέεται πρὸς τὰς κεφαλαιοκρατικὰς ἀντιλήψεις, τὰς ἀστικὰς ἀνέσεις, τὸ χρῆμα. Μόλις ὡς ἐπιτευχθῇ ἡ ἀληθὴς πραγματικότητα, ἡ θρησκεία δέον νὰ ἀφανισθῇ, ὡς πᾶσα τοῦ ἀνθρώπου πλάνη διαλύεται ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἀληθοῦς γνώσεως. Διότι ἡ θρησκεία δὲν εἶνε ἰδεολογία ἀποτελοῦσα οὐλιῶδες συστατικὸν τοῦ ἀνθρώπινου εἶναι, ἀλλ' ἄπλως μία ἀπόδειξις τῆς ἀτελείας τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν, καὶ τῆς ἀνάγκης τῆς μεταβολῆς τῶν. «Ἡ θρησκεία εἶνε ὅπιον διὰ τὸν λαόν»—ἐδογματίσεν ὁ Μάρξ—, «εἶνε τὸ οἰνόπνευμα τοῦ λαοῦ»—κατὰ τὸν Λένιν—. Ἄλλαις λέξεσιν, ἡ θρησκεία εἶνε ἡ δικαίωσις τῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν τῶν δημιουργουμένων ὑπὸ τῆς κεφαλαιοκρατίας διὰ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν μαζῶν, κωλυομένων οὕτω νὰ βλέπουν τὴν ἀληθῆ κοινωνικὴν πραγματικότητα, τοὺς κυβερνῶντας τὴν κοινωνίαν νόμους. Ἡ θρησκεία προσιδιάζει εἰς κοινωνικὴν τάξιν καθ' ἣν τὰ πράγματα, αἱ βιωτικαὶ ἀνέσεις, τὰ χρειώδη τοῦ βίου, κυβερνοῦν τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος οὕτω ἀντιμετωπίζει εἰς πᾶσαν στροφῆν τῆς κοινωνικῆς

ζωῆς τὸ ἀπροσδόκητον, τὸ αἰνιγματικόν, ὁπότε χρησιμεύει ὡς ὅπιον, διὰ νὰ καθιστᾷ τὰ ἐμφανιζόμενα αἰνίγματα καὶ τοὺς βιωτικοὺς κλονισμοὺς ἀνεκτοὺς μετὰ τὴν προοπτικὴν χιμαιρικῶν φαντασιώσεων.

Ἡ θρησκεία λοιπὸν δὲν δύναται νὰ εἶνε ἀνεκτὴ εἰς τὴν σοσιαλιστικὴν κοινωνίαν, καὶ τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα πρέπει νὰ στραγγαλισθῇ ἀμειλίκτως ἐν αὐτῷ τῷ λίκνῳ του, ἐν τῇ γενέσει του. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι εἰς τὸ Ἐρφουρτιανὸν Οἰκονομικὸν Δημοκρατικὸν πρόγραμμα ὑπάρχει ἡ περίφημος δήλωσις ὅτι «ἡ θρησκεία εἶνε ἰδιωτικὴ ὑπόθεσις» ἀλλ' ὁ Λένιν, ὁ ὁποῖος οὐδένα συμβιβασμὸν δέχεται πρὸς τὴν θρησκείαν, ἔδωκεν εἰς τὴν δήλωσιν αὐτὴν τὴν ἐξηγησιν ὅτι δὲν πρέπει νὰ νοηθῇ ὡς ἀνοχὴ τῆς θρησκείας ὡς ὑποθέσεως τῆς ἀτομικῆς συνειδήσεως, ἀλλὰ νὰ ἐρμηνευθῇ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς κοινωνικῆς καὶ τῆς ἱστορικῆς θέσεως ὡς ἀπαίτησις δριστικοῦ καὶ ἀπολύτου χωρισμοῦ τοῦ κράτους καὶ τῆς δημοσίας ζωῆς ἀπὸ τῆς θρησκείας καὶ ὄχι ὡς καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἄδεια καὶ ἐλευθερία τῶν σοσιαλιστῶν νὰ πρεσβεύουν ὅποιανδήποτε ὑπερβατικὴν θρησκείαν. Ἡ ἐρφουρτιανὴ δήλωσις, κατὰ τὸν Λένιν, ἦτο ἀπλῶς ὄπλον τακτικῆς, μία μέθοδος προπαγανδευτικῆς τῆς τελείας ἐξοντώσεως τῆς θρησκείας, καὶ οὐχὶ διαφωνία πρὸς τὰς ριζοσπαστικὰς ἀντιθρησκευτικὰς ἀρχὰς τοῦ μαρξισμοῦ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς δὲ αὐτάς, ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς θρησκείας ἀπὸ τοῦ δημοσίου βίου ἀποτελεῖ ἀπλῶς τὸ προοίμιον τῆς ὀλοκληρωτικῆς τῆς ἐκμηδενίσεως ἅμα τῇ ἐλεύσει τῆς βασιλείας τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας.

Ἡ τοιαύτη ἀκριβῶς λεγόμενος ἐρμηνεία τῆς ἐρφουρτιανῆς δηλώσεως ἐτέθη ὡς βᾶσις τῆς ἀπέναντι τῆς θρησκείας μπολσεβικῆς πολιτικῆς. Ἡ σχέσις τοῦ μπολσεβισμοῦ πρὸς τὴν θρησκείαν εἶνε σχέσις ἀμειλίκτου ἐχθρότητος, ἀποκλειούσης ἀπολύτως πάντα συμβιβασμὸν. «Μισοῦμεν τὸν χριστιανισμόν—ἔγραψεν ὁ ἄλλοτε ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως Ἐπίτροπος Λουνατσιάρσκη—μισοῦμεν τὸν Χριστιανισμόν καὶ τοὺς χριστιανούς» καὶ οἱ ἄριστοι ἐξ αὐτῶν πρέπει νὰ θεωροῦνται ὡς οἱ χειριστοὶ τῶν ἐχθρῶν μας. Κηρύττουν τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην· τοῦτο εἶνε ἀντίθετον πρὸς τὰς ἀρχὰς μας. Ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη εἶνε κώλυμα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπαναστάσεως. Κάτω ἢ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη! Ὅ,τι μᾶς χρειάζεται, εἶνε τὸ μῖσος. Ὁφείλομεν νὰ γνωρίζωμεν νὰ μισῶμεν μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ δυνηθῶμεν νὰ κατακτῶμεν τὸν σύμπαν». Εἰς ἐγκύκλιον τοῦ ρωσικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος λέγονται, σὺν ἄλλοις, καὶ τὰ ἑξῆς: «Εἰς τὰ θεσπίσματά μας φέρεται διαρρηδὴν ἡ θρησκεία ὡς προσωπικὴ ἐκάστου ὑπόθεσις. Ἄλλ' ἐνῶ οἱ καιροσκόποι—καὶ ἐννοοῦνται οἱ σοσιαλισταὶ—ἀποδίδουν εἰς τὴν φράσιν ταύτην τὴν ἔννοιαν τῆς οὐδετερότητος τοῦ κράτους ἔναντι τῆς

θρησκείας, ο έπαναστατικός μαρξισμός βεβαιώνει ότι τὸ κράτος ἔχει καθήκον νὰ διεξάγῃ ἀμείλικτον πόλεμον κατὰ τῆς θρησκείας». Μία ἐπίσημος κυβερνητικὴ προκήρυξις ἀναφέρει: «Ἡ προσπάθειά μας δὲν ἀποβλέπει εἰς τὴν μεταρρύθμισιν, ἀλλ' εἰς τὸν ἀφανισμόν πάσης θρησκείας καὶ πάσης ἠθικῆς».

Ἡ ἔχθρότης ὅμως αὕτη πρὸς τὴν θρησκείαν δὲν ἐπιβάλλει, οὐδὲ πρέπει νὰ ἐπιβάλλῃ τὸν ἄμεσον, τὸν κεραυνοβόλον διὰ τῆς βίας στραγγαλισμόν της. Ὁ συνδυασμὸς τῆς δυνάμεως, τῆς τρομοκρατίας καὶ τῆς βίας ἀναδιοργανώσεως τῆς κοινωνίας πρὸς τὴν σημερινὴν κατάστασιν πραγμάτων, ἥτις ἀπαιτεῖ οἰονεὶ στρατηγικὰς προσαρμογὰς, ἐφημερόσθη καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῆς θρησκείας. Ὁ σκοπὸς ὁ τελικὸς πρέπει νὰ ἐπιδιωχθῇ, καὶ ἐπιδιώκεται· ἀλλὰ ἐπὶ τῇ βάσει ἑνὸς συστήματος ἄγοντος εἰς αὐτὸν ἀσφαλέστερον: κατὰ στάδια. Ἐν ἐγκυκλίῳ τοῦ κόμματος λέγεται: «Αἱ γενικαὶ κατευθύνσεις τῆς ὀργανώσεως τῆς ἀντιθρησκευτικῆς προπαγάνδας καθωρίσθησαν δι' ἀποφάσεως τοῦ κεντρικοῦ κοιμητάτου, τῆς ὁποίας ἡ 7η παράγραφος συμβουλεύει κάποιαν φρόνησιν εἰς τὴν ἀντιθρησκευτικὴν προπαγάνδαν. Τοῦτο ὅμως δὲν ἔχει τὴν ἔννοιαν ὅτι τὸ πρόβλημα τοῦ κατὰ τῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν ἀγῶνος πρέπει νὰ θεωρηθῆται δευτερευόν. Ἀπ' ἐναντίας, ἡ κομμουνιστικὴ διαπαιδαγώγησις τῶν μαζῶν, τὸ ζήτημα τοῦτο τὸ κεντρικὸν τῆς ἀνατρεπτικῆς ἡμῶν δράσεως καὶ τῆς προπαγάνδας, δὲν δύναται νὰ τύχῃ λύσεως ἰκανοποιητικῆς, εἰ μὴ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὀριστικῆς ἐξολοθρευσεως πάσης θρησκευτικῆς ἐννοίας». Ἐφ' ὅσον ἡ σοσιαλιστικὴ κοινωνία δὲν συνεκροτήθη ἀκόμη, ἡ κατὰ τῆς θρησκείας ἀθρόα ἐξοντωτικὴ ἔφοδος θὰ ἦτο ἀνόητος ἐάν δὲν ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψιν τὰ σημερινὰ κοινωνικὰ δεδομένα μὲ τὰς θρησκευτικὰς τῆς κοινωνίας μακροαἰώνας προλήψεις, μάλιστα δὲ καὶ θετικῶς ἐπιβλαβῆς, διότι θὰ ἔθετεν εἰς κίνδυνον καὶ τὴν κυβέρνησιν καὶ τὴν προπαγάνδαν τοῦ μαρξικοῦ προλεταρίου κόμματος.

Ἡ δὲ τακτικὴ αὕτη ἐπιβάλλεται κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον, καθ' ὅσον ἡ μπολσεβικὴ ἀθεΐα δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὴν ἀφηρημένην ἀθεΐαν τῶν ἀστών ὀρθολογιστῶν, τὴν χαρακτηριζομένην ὡς «Διαφωτισμὸς» καὶ ἐπαγγελουμένην τὴν ὑποκατάστασιν τῆς θεολογίας τοῦ παρελθόντος διὰ νέας μεταφυσικῆς συμβιβαζομένης μετὰ τῆς ἐπιστήμης. Ἡ ἀθεΐα τοῦ μπολσεβισμού εἶνε πάντῃ διάφορος· εἶνε τι ὀργανικῶς συνυφασμένον μὲ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἔχει συμφέρον νὰ ἐκθέτῃ τὸν «ταξικόν» χαρακτήρα τῆς θρησκείας, τὰς κοινωνικὰς της ρίζας. Ἡ ἀθεΐα εἶνε συνδεμένη πρὸς τὴν μεταβολὴν τῆς ὅλης οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς τάξεως. Ἡ σοσιαλιστικὴ κοινωνία εἶνε κοινωνία ἄθεος· τὸ ἀντίθετον εἶνε τόσον ἀσυμβίβαστον πρὸς τὸν ἐπαναστατικόν

μπολσεβισμόν, ὥστε οὗτος ἴσταται ἢ πίπτει κατὰ τὸν ταύτισμόν ἢ μὴ αὐτοῦ πρὸς τὴν ἄθεον σοσιαλιστικὴν κοινωνίαν. Τὸ διαζυγίον τῶν εἶνε ἀδύνατον. Ἡ θεμελιώσις τῆς ἀθεΐας ἐπὶ τῆς μαρξικῆς ἀντιλήψεως τῆς πραγματικότητος καὶ ὁ ταύτισμός της ἀπολύτου πραγματικότητος πρὸς τὴν σοσιαλιστικὴν κοινωνίαν χαλκεύουν τὸν ἀδιάλυτον δεσμόν μετὰ τῆς ἀθεΐας καὶ τοῦ μαρξικοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ε'

Ἐκ τῶν εἰρημένων προκύπτει ὅτι ἡ διὰ τοῦ χωρισμοῦ τῆς θρησκείας ἀπὸ τοῦ κράτους παρασχεθεῖσα τάχα ἐλευθερία εἰς τὴν πρώτην καὶ ἡ εἰς αὐτὴν ἀναγνώρισις ἀτομικοῦ χαρακτηρισμοῦ εἶνε ἀτομισμὸς οὐχὶ ἀληθῆς καὶ εἰλικρινῆς, διότι ἐν τῇ πραγματικότητι ἡ πολιτικὴ τῆς δῆθεν ἀτομικῆς ταύτης ἐλευθερίας ἐχρησιμοποιήθη ὡς μία μέθοδος, καὶ δὴ ὡς ἡ ἀποτελεσματικώτερα τῶν μεθόδων, διὰ τῆς ὁποίας τὸ ἄθεον κράτος διεξάγει τὸν κατὰ τῆς θρησκείας ἀγῶνά του. Τότε μόνον θὰ ἦτο ἐλευθερία θρησκευτικῆς συνειδήσεως πραγματικῆ, ἐν ἣ περιπτώσει τὸ κράτος ἐκήρυττεν ἑαυτὸ θρησκευτικὸς οὐδέτερον.

Ἄλλὰ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τὸ μπολσεβικὸν κράτος κηρύττει ἑαυτὸ διαρρήδην ἄθεον καὶ τὴν ἀθεΐαν καὶ ἀθρησκείαν πρεσβεύει ὡς ἐν τῶν θεμελιωδεστέρων δογμάτων του, ὡς τὴν κυριωτάτην τῶν κομμουνιστικῶν του ἀρχῶν· τὸ κατὰ τῆς θρησκείας μῖσος καὶ ἡ ἐξόντωσις αὐτῆς ἀποτελεῖ τὸ ἔμβλημα τοῦ μπολσεβισμού, διότι, ὡς εἴπομεν ἤδη, θρησκεία καὶ μπολσεβισμὸς εἶνε δύο πραγματικότητες ἀπολύτως ἀσυμβίβαστοι πρὸς ἀλλήλους· τὸ ἀκλόνητον καὶ ἀκατανίκητον καὶ ἀνεξάλειπτον τῆς πρώτης σημαίνει τὴν ὀριστικὴν καὶ ὀλοκληρωτικὴν κατάρρευσιν τοῦ δευτέρου. Ὁ ἀντιθρησκευτικὸς λοιπὸν καὶ ἀντιχριστιανικὸς πόλεμος εἶνε ἀναγκαῖα συνέπεια τῶν ἀρχῶν τοῦ μπολσεβισμού, ἐν τῇ ἀπέναντι τῆς θρησκείας πολιτικῇ του ἀλλοιωσαντος καὶ νοθεύσαντος τὸν μαρξισμόν. Διότι καὶ διὰ τὸν ἐπαναστατικὸν μὲν μαρξισμόν τὸ θρησκευτικὸν ζήτημα περιλαμβάνεται εἰς τὸν ὅλον ἀγῶνα τοῦ προλεταρίου κατὰ τῶν τάξεων καὶ δέον δι' αὐτοῦ νὰ λυθῇ, ἀλλὰ θὰ λυθῇ τότε μόνον, ὅταν ἡ ἐνίσχυσις τῆς «ταξικῆς» προλεταρίου συνειδήσεως ἀπολήξῃ εἰς θρίαμβον ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ὅποτε ἡ θρησκεία θὰ ἀποθάνῃ ὡς φρεναπάτη καὶ αὐταπάτη τῆς συνειδήσεως. Κατὰ ταῦτα, τὸ θρησκευτικὸν ζήτημα εἶνε διὰ τὸν Μάρξ συναφὲς πρὸς τὴν παγκόσμιον πραγματείαν ἐπανάστασιν, ἄλλαις λέξεσιν εἶνε ζήτημα μεταβολῆς, ἐπαναστάσεως τῆς συνειδήσεως. Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἀντίληψιν διέστρεψεν ὁ μπολσεβισμὸς μεταβαλὼν τὸ ζήτημα τῆς μεταβολῆς τῆς συνειδήσεως εἰς ζήτημα ἐκβιασμοῦ, εἰρκτικῆς, διωγμῶν, ἐξοριῶν καὶ τυφεκισμῶν. Δῆλα δὴ καὶ τοῦ μπολσεβισμού μὲν ἡ ἀντιθρησκευτικότης καὶ ἡ ἐν γένει ἀντιθρησκευτικὴ προπα-

ΕΚ ΤΗΣ ΑΠΗΧΗΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΣΤΡΟΦΗΣ ΤΟΥ ΒΑΤΙΚΑΝΟΥ

Α' Εἰς τοὺς κύκλους τοῦ Οἰκουμενικοῦ
Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.

Μόλις ἐγνώσθη τὸ περὶ τῆς νέας στροφῆς τοῦ Βατικανοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὴν Οἰκουμην. Κίνησιν Μονίτο τῆς Ἀνωτάτης Ἐπιτροπῆς τῆς Ἱεροδικαστικῆς Γραμματείας (Suprema Congregazione del Sancto Officio) ὁ Δρ Visser't Hooft, Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἔκρινεν εὐλογον τὴν διατυπώση (S.C.E.P.I., 3 Μαρτίου 1950) ὡς προσωπικὴν αὐτοῦ ἀπάντησιν εἰς τὰς ἐπτὰ παραγράφους αὐτῆς τὰ ἀκόλουθα :

«1ον) Αὐτὸ τοῦτο τὸ γεγονός τῆς δημοσιεύσεως ἐνὸς τοιούτου ἐγγράφου εἶναι σαφῆς ἔνδειξις ὅτι ἡ Οἰκουμενικὴ Κίνησις ἔχει ἀρχίσει ἤδη νὰ κάμῃ αἰσθητὴν τὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς μεταξὺ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Χαίρομεν διὰ τοῦτο.

«2ον) Ὅπως τονίζει τὸ ἴδιον τὸ ἐγγράφον, εἰς πολλὰ μέρη γίνονται τακτικῶς συναθροίσεις μεταξὺ Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Ἀντιπροσώπων ἄλλων ὁμολογιῶν. Αἱ τοιαῦται συναθροίσεις ἔχουσι γενικῶς χαρακτηρὰ ἀνεπίσημον καὶ προτίθενται νὰ ὀδηγήσωσιν εἰς μίαν καλυτέραν ἀμοιβαίαν κατανόησιν καὶ εἰς μίαν εἰλικρινῆ συζήτησιν ἐπὶ τῶν διαφιλονεικούμενων σημείων.

«3ον) Κατὰ τὰς νέας ὁδηγίας, πᾶσαι αἱ συναθροίσεις τοῦ εἴδους τούτου ὀφείλουσιν ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ διευσθύνωνται καὶ νὰ ἔχωσι τὴν ἐπίβλεψιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν. Τοιοῦτοτρόπως θὰ χάσωσιν αὐταὶ τὸν χαρακτηρὰ ἐκείνου τοῦ ἀυθορμήτου, ἐξ οὗ κατὰ μέγα μέρος ἐξηρτάτο ἡ ἀξία αὐτῶν. Ἦδη θὰ εἶναι εἰς αὐτὰς ὀλιγωτέρα θέσις διὰ πρωτοπόρους (pionieri).

«4ον) Ἐπὶ πλέον, ἀπὸ τοῦδε θὰ ἀπαιτῆται ἡ διαδικασίᾳ τῆς ἐπιβλέψεως τῶν τοιούτων οἰκουμενικῶν ἐπαφῶν ἀπὸ τῆς ὑπὸ τοῦ ἐγγράφου διατυπωμένης

.....
γάνδα πηγάζει ἐκ τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς μαρξικῆς θεωρίας, ἀλλ' αἱ μέθοδοι τοῦ ἀντιθρησκευτικοῦ τοῦ ἀγῶνος ἀποτελοῦν καινοτομίαν ἐν σχέσει πρὸς τὸν κλασσικὸν Μαρξισμόν. Τοῦτο δέ, διότι ὁ Μάρξ δὲν ἠδυνήθη νὰ προτιθῇ ὁποῖός τις θὰ ἀποβῇ ὁ ἐπιστημονικὸς του μαρξισμὸς ἐν ἡ περιπτώσει ἀπὸ τῆς θεωρίας ἐφαρμοσθῆ εἰς τὴν πρᾶξιν. Διότι ἡ θεμελιώδης περὶ τῆς θρησκείας ἰδέα του ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς θεωρίας ἐγκεῖται εἰς τοῦτο, ὅτι, μετὰ τὴν ἐξάλειψιν τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν τάξεων καὶ τὴν ὀριστικὴν τακτοποίησιν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς εἰς σοσιαλιστικὴν κοινωνίαν, ἡ θρησκευτικὴ πίστις θὰ ἐκλίπη, θὰ ἀποθάνῃ ἀφ' ἑαυτῆς, θὰ ἀφανισθῇ ἐκ τῶν συνειδήσεων, θὰ διαλυθῇ ἀφ' ἑαυτῆς ὡς διαλύεται πᾶσα φαντασιοπληξία ἐνώπιον τῆς πραγματικότητος.

Γ. Π.

ἀπόψεως, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας ὁ μόνος σκοπὸς τῶν τοιούτων ἐπαφῶν δέον νὰ εἶναι ἡ ἐπιστροφή (λέγε : ὑποταγή) ὅλων τῶν χριστιανῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Ρώμης. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου τὸ ἐγγράφον ἴσταται χαμηλότερον τοῦ ἐπιπέδου, ἐφ' οὗ εἶχον φθάσει μέλη τινὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἱεραρχίας, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀναγνωρίσει ὅτι ἡ ἔνωσις δὲν θὰ ἔδει νὰ προσλάβῃ τὸν τύπον νίκης τοῦ ἐνὸς μέρους ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ὡς συμβαίνει εἰς τὸ κοσμικὸν πεδίον. Αἱ Ἐκκλησίαι τοῦ παγκοσμίου Συμβουλίου ἔχουσι διάφορον ἀντίληψιν περὶ ἐκείνου, ὅπερ δέον νὰ εἶναι ἡ ἔνωσις. Αὗται θεωροῦσιν ὅτι δέον νὰ ζητηθῇ νὰ πλησιάζωσι περισσότερον εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ πλησιάζωσιν ἔτι περισσότερον ἢ μία εἰς τὴν ἄλλην.

«5ον) Ἐὰν δὲν λανθάνωμαι, τὸ ἐγγράφον τοῦτο εἶναι τὸ κρῶτον, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ Ἁγία Ἐδρα ἐπιτρέπει ρητῶς, καίτοι μετὰ τινων περιορισμῶν, εἰς τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς νὰ συμπροσεύχωνται μετὰ χριστιανῶν ἄλλων ὁμολογιῶν. Τοῦτο εἶναι ἐν βῆμα πρὸς τὰ ἔμπροσ.

«6ον) Σπουδαῖον εἶναι ἐπίσης ὅτι ἐπιτρέπονται συναθροίσεις μετὰ μελῶν διαφόρων ὁμολογιῶν διὰ τὴν ἀπὸ κοινῶν συζήτησιν κοινωνικῶν ζητημάτων. Τοῦτο θὰ διευκολύνῃ μίαν δραστηκὴν κοινήν ἐνεργεῖαν ὁσάκις Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ χριστιανοὶ ἄλλων ὁμολογιῶν εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἐνωθῶσι διὰ σκοποὺς κοινωνικῆς δικαιοσύνης.

«7ον) Οἱ μὴ Ρωμαιοκαθολικοὶ χριστιανοὶ δέον νὰ ἐξακολουθήσωσι νὰ προσεύχωνται ὅπως ἡ Ἐκκλησία Ρώμης πεισθῇ νὰ ἀποκτήσῃ εὐρύτεραν καὶ βαθυτέραν ἀντίληψιν περὶ τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος».

Β' Εἰς τοὺς ἐγκύρους προτεσταντικὸς κύκλους.

Ἐγκυροὶ Διαμαρτυρόμενοι κύκλοι, οἵτινες ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἔχουσι μακρὰν πείραν τῶν τοιούτων ἐλιγμῶν τοῦ Βατικανοῦ, διατυποῦσιν ὄχι ἐνθουσιώδεις παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἐν λόγῳ «Προειδοποιήσεως» αὐτοῦ, ἐξ ὧν μεταφέρομεν ἐνταῦθα ἐν πιστῇ μεταφράσει ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ τὰς πλέον ἀξιοσημειώτους :

«1ον) Ὁ μόνος σκοπός, παρατηροῦσιν οὗτοι, δι' ὃν ἐπετράπησαν αἱ κοιναὶ συνομιλίαι εἶναι ἡ ἐπιστροφή εἰς τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν πίστιν τῶν χριστιανῶν τῶν ἄλλων ὁμολογιῶν. Πράγματι, αἱ συνομιλίαι θὰ δυνήθωσι νὰ λάβωσι χώραν μόνον ἐν περιπτώσει καθ' ἣν θὰ ὑπάρχῃ ἐλπίς τις νὰ καταλήξωσιν εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, καὶ θὰ πρόπῃ νὰ διακόπτονται ἀμέσως ἢ βαθμηδὸν ὅταν θὰ ἐφαίνετο ὅτι ὁ σκοπὸς οὗτος δὲν θὰ κατορθοῦτο. Εἶναι γνωστὸν, λέγουσιν, ὅτι οἱ κληρικοὶ οἰασδήποτε ὁμολογίας, οἱ ὁποῖοι λαμβάνουσι μέρος εἰς οἰουδήποτε εἶδους Οἰκουμενικὰς συναθροίσεις, κάμνουσι τοῦτο ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ πείσωσι τοὺς συνομιλητὰς αὐτῶν περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν ἰδεῶν αὐτῶν. Ἀλλ' ὑπάρχει ἐπίσης εἰς πάσας τὰς οἰκουμενικὰς συναθροίσεις μία ἐπιφύλαξις ταπεινοφροσύνης καὶ πίστεως : μόνον ὁ Θεὸς κατέχει τὴν ἀπόλυτον ἀλήθειαν, καὶ ἐκεῖνοι οἵτινες συναθροίζονται ἐπὶ τὸ αὐτὸ μετ' ἄλλων κειχωρισμένων ἀδελφῶν ὀφείλουσι νὰ εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἀφήσωσιν ἑαυτοὺς νὰ δι-

δαχθῶσιν ἐν τινι μέτρῳ, ὄχι τόσον ὑπ' αὐτῶν, ὅσον ὑπὸ τοῦ μόνου Κυρίου, ὃ ὁποῖος ζητεῖται ἀπὸ κοινού· Ἡ ἐπιφύλαξις αὐτῆ τῆς πίστεως ἀποκρούεται σαφῶς, σήμερον ὅπως πάντοτε, ἐκ μέρους τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς πλευρᾶς. Ἄλλ' ἄνευ τῆς ἐπιφυλάξεως ταύτης δὲν εἶναι δυνατὸς εἰς πραγματικὸς διάλογος, ἀλλὰ μόνον μία δογματικὴ διδασκαλία ἤδη, ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ κισέληθῃ εἰς τὸν Ρωμαιοκαθολικισμόν, ἠξερθεῖ ἀπὸ τοῖον πρέπει νὰ ζητήσῃ τὴν ἀναγκαίαν διδασκαλίαν καὶ δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐνοχλήσῃ ἢ Γραμματεία τοῦ Ἱεροδικείου τοὺς Ἐπισκόπους μὲ νέας ὁδηγίας πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

«2ον) Αἱ ὁδηγίαι τῆς Γραμματείας τοῦ Ἱεροδικείου (Santo Officio) δὲν ἰδρύουσι τὸν διάλογον μεταξὺ ρωμαιοκαθολικῶν καὶ χριστιανῶν ἄλλων ὁμολογιῶν, ἀλλὰ ζητοῦσι νὰ κανονίσωσιν αὐτόν, ἀφοῦ ἢ «Προειδοποιήσεις» (Monito) τοῦ 1948 εἶχεν ἀπαγορεύσει αὐτόν. Δὲν δύναται ἐπομένως νὰ θεωρηθῇ τοῦτο πρόοδος, εἰμὴ μόνον ὡς πρὸς τὴν ἀπόλυτον ἀπαγόρευσιν τῆς προσηγορίας «Προειδοποιήσεως» τῆς 5 Ἰουλίου 1948, ἀλλὰ φαίνεται δύσκολον ὅτι δύναται νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἀπὸ τινων ἀπόψεων συμπαθῆ καὶ φέρελιν κατάστασιν, ἣτις διεγράφετο πρὸ τοῦ 1948. Ἡ κατάστασις ἐκείνη ἐχαρακτηρίζετο πράγματι ἐκ τοῦ αὐθορμήτου τῶν προσωπικῶν σχέσεων, χωρὶς ἐπίσημον χαρακτῆρα καὶ περιορισμούς, καὶ ὑπὸ πνεύματος ἐρεῦνης, ἦν ὁ Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν Visser't Hooft, καλεῖ πνεῦμα πρωτοποριακῶν (pionierismo)...

«3ον) Ἡ ἰδεολογικὴ γραμμὴ, ἢ χαρακτηρισμένη ὑπὸ τοῦ προοιμίου τῆς ὁδηγίας, περιέχει τὴν σαφῆ ἀποκλήρυξιν ἰδεῶν τινων, αἱ ὁποῖαι ἐθεωροῦντο θεμελιώδεις γραμμαὶ ἐνὸς ἀληθοῦς Οἰκουμενισμοῦ (καὶ ἐξ ὧν ἐφαίνετο ἐπιτετραμμένον νὰ ἐλπίζωνται ἐνδι-αφέρουσαι ἀναπτύξεις). Πρόκειται πρὸ πάντων περὶ τῆς νέας ἐκτιμήσεως τῆς ἀξίας τοῦ Λουθήρου καὶ τῆς Μεταρρυθμίσεως, ἢ ὁποῖα διευκρύνθη εἰς τινα σπουδαῖα ἱστορικὰ ἔργα, ὡς εἰς τὰ τοῦ Lortz, τοῦ Herte, τοῦ Hessen. Ἐφαίνετο ὅτι εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ γεγονότος, ὅπερ εἶναι ἀφετηρία καὶ πηγὴ τῶν διαιρέσεων τοῦ παρόντος, ἤρχιζε νὰ συμβάλλῃ ὁμολογία τις φορὸς τῶν εὐρύτερων συνειδήσεων. Ὅμως ἢ Ὁδηγία θέτει ρητῶς εἰς ἐπιφυλακὴν τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς ἐναντίον πάσης νέας «εἰρηρικῆς» ἐκτιμήσεως τῆς Μεταρρυθμίσεως. Ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν νέαν ταύτην ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας τῆς Μεταρρυθμίσεως, εἶχεν ἐκφρασθῆ ὑπὸ τινων σκεπτικῶν πνευμάτων τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ ἢ ἰδέα ὅτι καὶ αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Μεταρρυθμίσεως κατέχουσι μίαν πνευματικὴν φυσιογνωμίαν, μίαν χριστιανικὴν προσωπικότητα, ὠρισμένα χαρακτηριστὰ ἢ ἀξίας τῆς πίστεως καὶ κατὰ συνέπειαν θὰ ἤξιζε νὰ ἐγίνοντο δεκταὶ εἰς μίαν ἀνακαινισμένην χριστιανικὴν σύνθεσιν εἰς τρόπον ὥστε αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Μεταρρυθμίσεως θὰ ἔδει νὰ ἐγίνοντο δεκταὶ εἰς τὴν Καθολικότητα ὄχι διὰ μᾶς ἐξωμόσεως, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ἀξίας αὐτῶν, εἰς τοὺς κόλπους τῆς παγκοσμίου Ἐκκλησίας. Καὶ ἢ τιμία αὕτη λοιπὸν

προοπτικὴ ἀποκρούεται ὑπὸ τῆς ὁδηγίας: ὡς μὴ πιστεύεται, λέγει, ὅτι «ἢ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία δὲν κατέχει πλέον τὴν πληρότητα τοῦ Χριστοῦ καὶ ὅτι αὕτη θὰ τελειοποιηθῇ ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν». Ὑπάρχουσι μάλιστα διαφωνοῦντες, οἱ ὁποῖοι, ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν, «δὲν θὰ χάσωσιν οὐδὲν μέρος τοῦ ἀγαθοῦ ὅπου Χάριτι Θεοῦ ἐγεννήθη μέχρι τοῦδε ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτῶν τὸ ἀγαθὸν τοῦτο μᾶλλον θὰ συμπληρωθῇ καὶ θὰ τελειοποιηθῇ... Ἐπομένως «ἀξίαι» Ἐὐαγγελικαὶ οὐδὲν τὸ θετικὸν δύναται νὰ φέρωσιν, ὡς καὶ αἱ Ἐκκλησίαι τῆς μεταρρυθμίσεως: ἢ μόνη ὁδὸς πρὸς τὴν ἔνωσιν εἶναι νὰ λάβωσι τὸν σάκκον καὶ τὴν σποδὸν τῆς μετανοίας καὶ νὰ ἐκλιπαρήσωσι συγχώρησιν διὰ νὰ ταῖς ἐπιτραπῇ νὰ αὐτομολήσωσιν εἰς τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν πίστιν.

«4ον) Δὲν πρέπει δὲ νὰ νομίζεται ὅτι πρόκειται ἁπλῶς μόνον περὶ λήψεως θεωρητικῆς θέσεως, ἐπιδικτικῆς μετριασμοῦ ἐν τῇ πράξει. Ὁλόκληρον τὸ ἔγγραφον θέτει εἰς ἐπιφυλακὴν τοὺς Ἐπισκόπους κατὰ τῶν συμφυῶν κινδύνων τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν συνειδήσεων, ἐκ τῶν ἀντιλήψεων τούτων, καὶ ἐπιβάλλει τὴν ρητὴν διαταγὴν τῆς ἐπαγορευμένησεως. Ἡ δὲ διαταγὴ αὕτη τῆς ἐπαγορευμένησεως εἶναι οὕτως ἀκριβής, οὕτω λεπτομερής, ὥστε ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην τὰ προληπτικὰ μέτρα, αὐτὰ ἐλήφθησαν περὶ τὸ 1910 κατὰ τοῦ Μοντερνισμοῦ...».

«Ὑπάρχει εἰς τὴν ἐν λόγῳ «Προειδοποίησιν» (Monito) πολὺ ὀλίγον διὰ νὰ χαρῆ τις. Ἐν τῇ προσπαθείᾳ αὐτοῦ τὸ Βατικανὸν νὰ νομοθετήσῃ ἐπὶ ἐκείνῳ δὲ περ, κατὰ τὴν παρούσαν φάσιν, δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι εἰμὴ συνάντησις ψυχῶν ἄνευ ἐπίσημον ὑποχρεώσεων καὶ περιορισμῶν, θέτει τοιαῦτα ἐμπόδια εἰς τὸν διάλογον μεταξὺ Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ χριστιανῶν τῶν ἄλλων ὁμολογιῶν, ὥστε διερωτᾶται τις ἐὰν ὁ διάλογος οὗτος εἶναι καὶ ἀκόμη δυνατός. Δέον νὰ προστεθῇ: δὲν διαφαίνεται οὐδόπως ὅτι ὁ διάλογος οὗτος εἶναι ἐπιθυμητὸς ὑπὸ τοῦ Βατικανοῦ. Ἀσφαλῶς ὁ διάλογος οὗτος προκαλεῖ εἰς τοὺς ὑπάτους κύκλους τοῦ Βατικανοῦ μᾶλλον τὸν φόβον ἢ τὴν ἐπιθυμίαν. Ἐὰν ἢ ὑπάτη Ρωμαιοκαθολικὴ Ἱεραρχία παρεχώρησεν αὐτόν, τοῦτο ὀφείλεται πιθανῶς μόνον εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἦτο ἠθικῶς ἀδύνατον νὰ ἀρνηθῇ τοῦτον καὶ συγχρόνως νὰ ἐξαπολύῃ Ἐκκλησίαν περὶ «μεγάλῃς ἐπιστροφῆς». Ἄλλ' αὕτη μᾶς εἰδοποιεῖ μετὰ πάσης τῆς ἐπιθυμητῆς σαφηνείας, ὅτι ὁ διάλογος δύναται νὰ ἔχη μόνον τὸν σκοπὸν νὰ προωθῆσῃ τὴν «μεγάλῃς ἐπιστροφῆς» καὶ ὅτι ὁ διάλογος οὗτος θὰ διακοπῇ ἀσφαλῶς τὴν ἰδίαν στιγμὴν ἐν ἢ θὰ φανῇ ὅτι ὁδηγεῖ εἰς ἄλλα ἀποτελέσματα.

Ἡμεῖς ἔχομεν καθῆκον ἐπιβεβλημένον νὰ λάβωμεν σημεῖωσιν τῆς καταστάσεως ταύτης τῶν πραγμάτων. Θὰ ἦτο ἀσυγχώρητος ἀφέλεια νὰ σκεφθῆ τις, παρὰ πᾶσαν τὴν σαφήνειαν, τὴν σταθερότητα καὶ τὴν ἀκαμψίαν ταύτην, ὅτι δύναται νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὰς συνομιλίας αὐτὰς κάτι ἐκ τῶν εὐεργετικῶν ἐκείνων ἀποτελεσμάτων τῆς ἀδελφικῆς συνειδήσεως καὶ πραγματικῆς προσεγγίσεως, τὰ ὁποῖα δὲν παύομεν νὰ ἐπι-

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Σεισμοί.

Ὁ τῆ 25 τοῦ λήξαντος μηνὸς ἐπισυμβὰς ἐν Κρήτῃ καὶ μεγάλας καταστροφὰς προξενήσας σεισμὸς ὑπέμνησε τὸν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Θεοδοσίου Β' τοῦ μικροῦ (408—450) καὶ τοῦ Πατριάρχου ΚΠόλεως Πρόκλου (434—446) τῷ 446 συγκλονήσαντα τὴν ΚΠόλιν δεινὸν σεισμόν, οὗτινος μνείαν εἰδικὴν ποιεῖται τὸ ἑορτολόγιον τῆς ἡμέρας. Ἐν τῷ μηνολογίῳ τῆ 26 Ἰανουαρίου γίνεται μνεία καὶ ἄλλου ἐπίσης μεγάλου σεισμοῦ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Θεοδοσίου, ὅποτε κατέρρευσαν τὰ τεῖχη τῆς ΚΠόλεως καὶ πλείστα οἰκήματα, ἰδίως δὲ τὰ «ἀπὸ τῶν τριποδίων ἐμβόλων» ἕως τοῦ χαλκοῦ τετραπύλου». Κατ' ἀμφοτέρους τοὺς σεισμοὺς ἱστοροῦνται γενόμενα μεγάλα ἱκετήριον λιτανεῦσις κλήρον καὶ λαοῦ, κατὰ δὲ τὸν τῆς 25 Σεπτεμβρίου φέρεται μάλιστα ἐξαίφνης ἀρπαγὴν εἰς τὸν ἄερα παιδίον, τὸ ὅποιον, ἐνῶ τὰ πλήθη ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἐν ἐκπλήξει καὶ φόβῳ ἀνέκραζον «Κύριε ἐλέησον», κατηνέχθη καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς γῆς, «ὡς ἐπὶ νεφέλης καθήμενον». Εἰς τοὺς περὶ τὰ μηνολόγια ἀσχολουμένους ἀγιολογικοὺς κύκλους τὸ ζήτημα τῶν δύο τούτων σεισμῶν ἐνεφάνισε δυσκολίας μεγάλας, διότι ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τινων διδὼν πρόκειται περὶ δύο διακεκριμένων σεισμῶν, ἀλλὰ περὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ σεισμοῦ, ἀρξαμένου μὲν τῆ 25 Σεπτεμβρίου, συνεχομένου δὲ ἐπὶ τετράμηνον καὶ λήξαντος τῆ 26 Ἰανουαρίου τοῦ 447. Ἐπιμελεστέρα ὁμως ἐξέτασις τῶν ἐγκυροτέρων Μηνολογίων ἄγει εἰς τὴν διάκρισιν τῶν δύο τούτων σεισμῶν, κατὰ τὸν πρῶτον μὲν τῶν ὁποίων ἡ λιτανεῦσις ἐγένετο «ἐν τῷ κάμπῳ» «παρὰ τὸ Ἐβδόμον», κατὰ δὲ τὸν δευτέρου «ἐν τῷ φόρῳ» «παρὰ τὸ Ἐξακιδόνιον».

Ἡ Σιβιτανίδειος.

Εἶναι παγκοίως γνωστὸν πῶσας ἑκατοντάδας τελείως εἰδικευμένων τεχνιτῶν, ἐπαγγελματιῶν καὶ τιμίων πολιτῶν τὸ πασίγνωστον Ἰδρυμα τῆς Σιβιτανιδείου Δημοσίας Σχολῆς τεχνῶν καὶ ἐπαγγελμάτων εἶχε προπολεμικῶς ἐξαπολύσει εἰς τὴν ἑλληνικὴν κοινωσίαν ἐπὶ προαγωγῇ τῆς τεχνικῆς καὶ βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἄλλων κλάδων σχετιζομένων πρὸς τὴν ἐθνικὴν τῆς χώρας ἄμυναν, ὅπως δ' ἐπομένως σημαντικὸς ἐγένετο παράγων τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ εὐεργεικῶν διὰ τὰς ἀπορωτέρας τάξεις φητώριον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὰ τέκνα των ἐφωδιάζοντο διὰ παντοίων βιοποριστικῶν ἐπαγγελμάτων. Δυστυχῶς τὸ δυνήθην νὰ ἀποβῇ ἐν τῶν καλλιτέρων ὁμοίας φύσεως εὐρωπαϊκῶν Ἰδρυμάτων μέγα τοῦτο πολυσύνθετον συγκρότημα τεχνικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ὑποστὰν ἀνεπίεξιν τοῦ πολέμου καὶ τῆς μετέπειτα ἀνωμάλου περιόδου ἀνεκδιηγῆτους ἀρπαγὰς καὶ καταστροφὰς τῶν τεχνικῶν του ἐγκαταστάσεων καὶ ἐξανέμων τῆς

.....
 θυμοῦμεν, ἀλλὰ καὶ εἰμεθα δυστυχῶς μόνοι πὸν τὰ ἐπιθυμοῦμεν».

Ἀρχιμ. ΒΕΝΕΔΙΚΤΟΣ ΚΑΤΣΑΝΕΒΑΚΗΣ

Νεάπολις Ἰταλίας

περιοσίαις του καὶ στερηθὲν τῶν ἄλλοτε ἀσφαλῶν του πόρων, κινδυνεῖ σήμερον νὰ ἀναστειλῇ τὴν λειτουργίαν του λόγω τῆς ἀδυναμίας τῶν τροφίμων του νὰ καταβάλλουν τὰ διὰ τὴν τεχνικὴν των μόρφωσιν ἀπαιτούμενα δίδακτρα ἀνερχόμενα εἰς δοχ. 1.700.000 καθ' ἑξαμηνίαν. Ὅθεν ἐπὶ τῆ προσῶψει τοῦ δυνάτος ἐθνικοῦ καὶ κοινωνικοῦ τούτου κινδύνου ἡ Α. Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ὡς Πρόεδρος τῆς Διοικήσεως τοῦ ἐν λόγω πολυτιμοτάτου διὰ τὴν χώραν Ἰδρυματος, ἀλλὰ μὴν καὶ ὡς Ποιμενάρχης, ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν παρὰδόσεων καὶ τῆς κοινωνικῆς εὐσταθείας δι' ὄλον του τοῦ βίου ἀγωνισθεὶς, ποιεῖται ἐκκλησίαν πρὸς πάσας τὰς ἀρχὰς τοῦ κράτους καὶ τοὺς οἰουοθήπτε τῆς χώρας Ὁργανισμοὺς, τὰ Ἰδρύματα, τοὺς Συλλόγους, τὰ Σωματεῖα, τὰς Ἐταιρείας καὶ τὰς Ἐπιχειρήσεις, ἀλλὰ δὴ καὶ πρὸς πάντα δυνάμενον Ἕλληνα, ὅπως ἀναλάβωσιν ὑποτροφίας διὰ σπουδαστὰς τῆς Σιβιτανιδείου Σχολῆς. Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος πέποιθεν, ὅτι καὶ ἐκ τῆς ἀφορηθῆς ταύτης παρέχεται εἰς πάντας ἡ εὐκαιρία ὅπως διαδηλωθῇ καὶ πάλιν τὸ διακριτὸν τὴν ἑλληνικὴν κοινωσίαν πνεῦμα τῆς ἀλληλεγγύης, ὅπερ καὶ ἐν τῇ παρούσῃ περιπτώσει θὰ ἀποτελέσῃ φράγμα κατὰ τοῦ ἑλλοφεύοντος ἐχθροῦ, ἐφ' ὅσον ἡ ἐν λόγω Σχολὴ ἀποβαίνει ἐργαστήριον τιμίων ἐργατῶν, στηριγμάτων τῆς κοινωνικῆς καὶ ἐθνικῆς ἡμῶν ἀνασυγκροτήσεως.

Ὁ Γρεβενῶν Θεόκλητος (†)

Τῆ παρελθούσῃ Τετάρτῃ μετ' ἐπόδονον νόσον ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον ὁ Μητροπολίτης Γρεβενῶν κυρὸς Θεόκλητος Σφήνας. Γεννηθεὶς ἐν Πειραιεῖ, ἐνθα καὶ διήκουσε τὰ γυμνασιακὰ μαθήματα, ἅμα τῆ περατώσει τῶν θεολογικῶν του ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου σπουδῶν κατετάγη εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1918 ταχθεὶς προϊστάμενος τοῦ ἐν Πειραιεῖ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου, διηκόνησεν ἐν αὐτῷ ἐπὶ τριακονταετίαν ὄλην δλοψύχως ἀφωσιωμένος εἰς τὸ πρὸς τὴν λαχοῦσαν αὐτῷ ἐνορίαν καθήκον. Δι' εἰδικούς θρησκευτικούς καὶ ἐθνικούς λόγους ἀποσταλεὶς περὶ τὸ 1921 εἰς διακονίαν τῆς ἐν τῇ βουλγαρικῇ πρωτεύουσῃ ἑλληνικῆς παροικίας, μετὰ πολλῆς τῆς συνέσεως ἐξετέλεσε τὴν ἐξόχως λεπτὴν αὐτοῦ ἀποστολήν. Τῷ 1943 ἐκλεγείν ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου Μητροπολίτης Γρεβενῶν ἐν χαλεπετάτοις καιροῖς, καθ' οὓς εἰς τὴν ἀκριτικὴν ταύτην ἐπαρχίαν ἔλαθεν ὁ κληρὸς δοκιμασιῶν δεινοτάτων, μετ' εὐφυχίας σπανιωτάτης ὑπόθη σφριγηλότατος ἡγέτης ἀγαλέων ἀγῶνων ἀμύνης τῆς πόλεως καὶ δλοκλήρου τῆς ἐπαρχίας κατὰ ἐπιβούλων ἐπιδρομῶν, ἀδιαλείπτως ἐπὶ τῶν ἐπάλλεων ἀγρυπνῶν καὶ διὰ τε τῶν ἐμνευομένων του λόγων καὶ τῆς σθεναρωτάτης του πολιτείας φρονηματίζων τὸν εἰς τὸν ποιμενάρχην του δλοψύχως ἀφωσιωμένον κληρὸν καὶ τὸν λαόν, ἀναδείξας ἐαυτὸν ἠντάξ.ον διάδοχον γεραρῶν προκατόχων καὶ συνεχιστῆν τῶν τοῦ Γένους ἡμῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν παραδόσεων. Τούτου ἕνεκα ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἐν ἄλλει πολλῷ ἐπέστησεν ἐπὶ τῇ ἀπολαίᾳ ποιμενάρχου τοιοῦτου, ὁ δὲ λαὸς τοῦ

*Πειραιώς κατάδωνος εκήθευε την τιμίαν του προσφι-
λους συμπολίτου και πνευματικού του πατρός σοφόν.
Κύριος ο Θεός τάξει την ψυχήν του μεταστάντος
ιεράρχου εν δικαίων σκηναίς.*

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Τῆ 26ῃ λήξαντος μηνός ἔληξαν αἱ ἐργασίαι τῆς 95ῆς συνοδικῆς περιόδου, θά ἐπαναλάβῃ δ' ἡ Ἱ. Σύνοδος τὰς συνεδριάσεις τῆς 96 συν. περιόδου ἀπὸ τῆς 1ῆς τοῦ ἐπομένου μηνός.

— Κατ' ἀπόφασιν τῆς Ἱ. Συνόδου διαωρίσθη καὶ πάλιν Οἰκονομικός Ἐπίτροπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς ὀργανισμοὺς ΤΑΚΕ καὶ ΟΔΕΠ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαρίσης κ. Δωρόθεος.

— Τῆ 21 λήξαντος μηνός ἐξελέγη ὁμοφώνως ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου Μητροπολίτης Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας ὁ Ἀρχιμ. Δαμασκηνός Χατζόπουλος, β' γραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου. Μετὰ τὴν ἐκλογὴν ἐπηκολούθησε τὸ μήνυμα, τῆ δὲ παρελθούσῃ Κυριακῇ (24) ἱερουργόντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου συμπαραστατουμένου ὑπὸ τῶν Σεβ. συνοδικῶν συνέδρων Μητροπολιτῶν Χίου, Ἐδέσσης, Μεσσηνίας, Παροναξίας, Κορινθίας, Ζιχνῶν καὶ Ἀργολίδος ἐγένετο ἡ χειροτονία αὐτοῦ ἐν τῷ Καθεδρικῷ ναῶ τῶν Ἀθηνῶν ἐν μέσῳ πυκνοτάτου ἐκκλησιάσματος.

— Τῆ παρελθούσῃ Δευτέρᾳ (25) ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γρεβενῶν Κυρὸς Θεόκλητος. Ἄμα τῷ ἀγγέλματι τοῦ θανάτου ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐτέλεσε τρισάγιον εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου. Ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ἐψάλη τῆ ἐπομένη ἐν τῷ ναῶ τοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου Πειραιῶς χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ὑδρας κ. Προκόπιου συμπαραστατουμένου ὑπὸ πολλῶν συνοδικῶν καὶ ἄλλων παρεπιδημούντων Ἀρχιερέων. Τὸν ἐπικήδειον εἶπεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χίου κ. Παντελεῖμων.

Ἀποστολική Διανομία. Κατόπιν προτάσεως τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀνέθηκε τὰ καθήκοντα τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκτροφείου καὶ τῆς Σχολῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας εἰς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην πρῶην Λήμνου κ. Βασίλειον.

Ὑπὸ τῆς ὀπηρεσίας τῆς Ἀποστ. Διακονίας κατηρτίσθη ὁ Ὄργανισμός τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκτροφείου, ὅστις καὶ ὑπεβλήθη πρὸς ἔγκρισιν εἰς τὸ Κεντρικὸν Συμβούλιον.

Ὑπὸ τῆς Ἀποστ. Διακονίας ἐξεδόθη διὰ τοὺς νέους ἔργον τοῦ αἰδίου Μητροπολίτου Μεσσηνίας Πολυκάρπου ὑπὸ τὸν τίτλον «Δέκα ὀμίλια πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν νεότητα».

Ὡσαύτως ἐξεδόθησαν τὰ ἐξῆς Καταχητικὰ βοηθήματα: Ἱστορία τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, Οἶκος Θεοῦ καὶ Ἱστορία τῆς Καινῆς Διαθήκης, προοριζόμενα διὰ τὸν δεύτερον κύκλον τῶν μαθημάτων τῶν Ἀνωτέρων, Μέσων καὶ Κατωτέρων Κατηχητικῶν Σχολείων.

Ὡσαύτως ἐξετυπώθησαν καλλιτεχνικώτατα σημειωματαρία διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, περιέχοντα καὶ ἡμερολόγιον τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Τῆ 16 λήξαντος μηνός ἡ Α. Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Σιναίου κ. Πορφυρίου, εἶτα δὲ τοῦ ὑπουργοῦ Ἐρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας κ. Ν. Μπακοπούλου ὡς καὶ τοῦ στρατηγοῦ Τσακαλώτου, καὶ τῆ ἐπομένη τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Προκοπήσου καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀστυνομίας Ἀθηνῶν κ. Βρανοπούλου.

— Τῆ 19 τοῦ αὐτοῦ μηνός ὁ Μακαριώτατος ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Πρεσβυτοῦ κ. Παπαῖ, κατὰ δὲ τὰς

ἀπογευματινὰς ὥρας ἔσχε σύσκεψιν μετὰ τοῦ Γεν. Διοικητοῦ Ἠλείρου κ. Τσερκῶνη.

— Τῆ 20 τοῦ ἰδίου μηνός ἡ Α. Μ. ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Σιναίου κ. Πορφυρίου, αὐθμερὸν δ' ἔσχε μακρὰν σύσκεψιν μετὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λαρίσης τῆ συμμετοχῇ τοῦ διευθύνοντος τὰ τῶν Ἐρησκευμάτων τοῦ ὑπουργείου Παιδείας κ. Α. Φυτράκη καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ ΤΑΚΕ κ. Καμβύση.

— Τῆ 21 τοῦ αὐτοῦ μηνός ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος διακόψας ἐπ' ὀλίγον τὴν συνεδρίαν τῆς Ἱ. Συνόδου μετέβη εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως κ. Βενιζέλου, αὐθμερὸν δ' ἔσχε σύσκεψιν μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας κ. Ν. Μπακοπούλου διὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα.

— Αὐθμερὸν ἡ Α. Μ. ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ κ. Γούτου, Γεν. Γραμματέως τοῦ ὑπουργείου Προνοίας, τῆ δ' ἐπιούσῃ προήδρευσε τῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

— Τῆ παρούσῃ Τρίτῃ (26) ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Α. Ε. τοῦ νέου Πρεσβυτοῦ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικής κ. Πιουριφῶ, αὐθμερὸν δ' ἔσχε σύσκεψιν διὰ τὸ ἐφημεριακὸν ζήτημα μετὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου τῆ συμμετοχῇ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κ. Κωστοπούλου, τοῦ κ. Σπαχῆ, τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, καὶ τοῦ κ. Α. Φυτράκη τῶν Ἐρησκευμάτων τοῦ ὑπουργείου Παιδείας.

— Τῆ ἐπιούσῃ ἡ Α. Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἐν Ἀθήναις παρεπιδημούντων Ἐπισκόπων Κρήτης, εἶτα δὲ τῆς Α. Υ. τῆς Πριγκηπίσης Ντεμίνταφ.

— Τῆ παρελθούσῃ Πέμπτῃ (28) ἡ Α. Μ. μεταβάς εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν Πρεσβείαν ἐπεσκέφθη τὴν Α. Ε. τὸν Πρεσβυτὴν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν κ. Πιουριφῶ.

— Ἐντολῇ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου ἡ Πρωτοσυγκελλία τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς δι' ἐγκυκλίου αὐτῆς πρὸς τοὺς προϊσταμένους τῶν ναῶν παρηγγείλην ὅπως, ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν μαθημάτων τῶν Σχολείων τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως καὶ κατόπιν ἐγκαίρου προσυνηνοήσεως μετὰ τῶν οἰκείων Διευθυντῶν, μεταβῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τελέσωσιν Ἀγιασμόν, ἀπευθύνωσι δὲ τῇ μαθητιῶσῃ νεολαίᾳ λόγους προτρεπτικούς, διαβιβάζοντες ἅμα τοῖς τε διδάσκαυσι καὶ διδασκομένοις τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου εἰς ἐνίσχυσιν τῶν διδασκάλων ἐν τῷ ἔργῳ τῆς διαπλάσεως τῶν μαθητῶν, εἰς φωτισμὸν καὶ προκοπὴν τῶν σπουδαζόντων, ὥστε πειθαρχούντες ὁδοὶ εἰς τὰς ἐντολάς καὶ τὰ παραγγέλματα τῶν διδασκάλων τῶν ἀποβῶσι παραδείγματα ἐπιμελείας καὶ ὑπακοῆς καὶ συμβάλωσιν εἰς τὴν εὐδωσίαν τοῦ ὑπὸ τοῦ Σχολείου ἐπιδιωκομένου μορφωτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ σκοποῦ.

— Κατὰ τὴν ὑπὸ τῆς Ἀδελφότητος θεολόγων ἡ «Ζωὴ» δημοσιευθεῖσαν ἔκθεσιν περὶ τῆς λειτουργίας τῶν ὑπ' αὐτῆς ἐξυπηρετηθέντων ἐκκλησιαστικῶν Σχολείων κατὰ τὸ ἔτος 1949—1950, καθ' ὅλην μὲν τὴν περιφέρειαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τινῶν περιχώρων ἐλειτούργησαν 293 σχολεῖα (ἐναντι 266 περυσινῶν) μὲ ἐγγραφέντας μαθητὰς 15.444, καὶ μαθητρίδας 16.546, ἐν ὅλῳ 32.062. Εἰς διαφόρους δ' ἐπαρχιακὰς πόλεις καὶ τὴν Κύπρον 1.533 μὲ μαθητὰς καὶ μαθητρίδας 143.175. Πλὴν τῶν κανονικῶς λειτουργησάντων σχολείων τούτων ἔγειναν μεμονωμένα κατηχητικὰ μαθήματα εἰς διαφόρους περιοχάς, τὰ πλείστα δ' εἰς τὴν ὑπαιθρον, ὀργανωθέντα ὑπὸ μελῶν καὶ συνεργατῶν τῆς «Ζωῆς». Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν προφορικὴν διδασκαλίαν ἐχρησιμοποιήθησαν διάφορα μέτρα διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ ὅγιου ἐθνικοῦ φρονήματος τῶν μαθητευομένων καὶ διὰ τὴν πρακτικὴν ἄσκησιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν χριστιανικῶν διδαγμάτων καὶ καθηκόντων. Τὸ διδάσκον προσωπικὸν ἀποτελέσθη σχεδὸν κατὰ τὸ ὅλον ἐκ πτυχιούχων καὶ φοιτητῶν διαφό-

ρων ἀνωτάτων Σχολῶν, ἐκπαιδευθέντων καὶ ἀσκηθέντων εἰς εἰδικὰ φροντιστήρια καὶ παρασχόντων δωρεὰν τὰς ὑπηρεσίας των. Ἐβοήθησαν καὶ χριστιανικοὶ σύλλογοι καὶ ὀργανώσεις.

Ε Π Α Ρ Χ Ι Α Ι

Μητρόπολις Παροναξίας.

Γράφουσι ἡμῖν ἐκ Νάξου ὅτι ἡ Α. Σ. ὁ Μητροπολίτης Παροναξίας κ. Ἀμβρόσιος ἐπὶ τῇ κατὰ τὸ θέρος διακοπῇ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἱ. Συνόδου ἐπανελθὼν εἰς Νάξον, τὸ μὲν ἡγήθη παλλαϊκοῦ συλλαλητηρίου ὑπὲρ τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐνώσεως τῆς Κύπρου, τὸ δὲ, ἀφοῦ προήδρευσε τοῦ μητροπολιτικοῦ συμβουλίου καὶ τῶν λοιπῶν εὐαγῶν ἰδρυμάτων, μετέβη κατ' Ἀγούστον εἰς Πάρον, ἐνθα ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τῆς Ἐκατονταπυλιανῆς προσέστη τῶν συναφῶν ἀκολουθιῶν, κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐτέλεσε τὴν θείαν λειτουργίαν, καθ' ἣν παρέστησαν ὁ τότε πρωθυπουργὸς κ. Ν. Πλαστήρας μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ἐλθόντες εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ πανελληνίου προσκυνήματος. Ἀφοῦ δὲ τῇ 20 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Νάξου καὶ εἶτα ἱεροῦργησεν ἐν τῷ τῇ 23 τοῦ αὐτοῦ πανηγυρίζοντι ναῷ τῆς κοινότητος Τριπόδων καὶ κατόπιν ἐν τῷ ναῷ τοῦ τιμίου Προδρόμου Λευκῶν Πάρου, ἀνέκαμψεν εἰς Ἀθήνας, μετ' ἐνδείξεων πολλοῦ σεβασμοῦ προπεμφθεὶς ὑπὸ τε τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΠΟΛΕΩΣ

Περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος Ἰουλίου ἔχειροτονήθη εἰς Μητροπολίτην Ἰκονίου ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἱ. Συνόδου κ. Ἰάκωβος.

— Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Φιλλανδίας κ. Γερμανὸς ἐζήτησε παρὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας σχέδιον ἀνατολικοῦ ράσου, προκειμένου ἵνα καθιερωθῇ τοῦτο ὡς ἐπίσημος περιβολὴ τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς ἐν Φιλλανδίᾳ ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Ἀναγινώσκουσι ἐν τῷ ἐπισήμῳ «Περιοδικῷ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας» ἐνυπόγραφον δῆλωσιν τῆς Α. Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξίου, καθ' ἣν «ἡ σαφῶς ἐχθρική τῆς σημερινῆς Νοτιοσλαβικῆς κυβερνήσεως στάσις πρὸς τὴν ἡμετέραν Ἐνωσιν διαδηλουμένη ἐν τούτῳ, ὅτι διεξάγει ἐπιμονὴν ὑπονομοτικῆν πολιτικὴν κατὰ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως διὰ φανερῶν ὑποκινητῶν τοῦ πολέμου, μὲ ἀναγκάζει νὰ θεωρῶ δι' ἐμαυτὸν ἐντελῶς ἀπαράδεκτον τὸ νὰ φέρω τὸ ὑπ' ἐμοῦ τῷ 1945 ληφθὲν γιουγκοσλαβικὸν παράσημον «λαϊκῆς Ἀπελευθερώσεως». Ἀρνούμενος αὐτὸ, τὸ ἐπιστρέφω μετὰ τοῦ ἀπὸ 22 Ἀπριλίου 1945 ἐγγράφου καὶ παρακαλῶ νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸν πρὸς δν θρον.

Τὴν ἀπόφασίν μου ταύτην συμμερίζονται καὶ οἱ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος λαβόντες γιουγκοσλαβικὰ παράσημα: Ἐπίσκοπος Ζιτομήρ Σέργιος, πρωθιερεὺς τῆς ἐπαρχίας Μόσχας Δημήτριος Τσβετκόφ, Στέφανος Μάρκωφ, Σέργιος Σαβίνσκι καὶ ἀρχιμανδρῆτες Συμεῶν, ἀποστελλαντές μοι ἕκαστος τὴν περὶ τούτου δῆλωσίν του. Παρακαλῶ ὅπως ἡ παροῦσα δῆλωσις μου δημοσιευθῇ εἰς τὸν τύπον.

*Ἀλέξιος Πατριάρχης Μόσχας
καὶ πάσης Ρωσίας*

— Τῇ 5 προπαραελθόντος μηνὸς ὁ Πατριάρχης Μόσχας, ὁ Καθολικὸς Γεωργίας καὶ ὁ Καθολικὸς τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας συνελθόντες ἐν Τιφλίδι πρὸς ἐξέτασιν τοῦ τρόπου τῆς ἀνὰ τὸν κόσμον προασπίστεως τῆς εἰρήνης, συνέταξαν «Ἐκκλησίαν πρὸς πάντας τοὺς χριστιανοὺς τῆς ὀφθελίου» καταγγέλλουσαν τὰς πολεμικὰς παρασκευὰς τῶν ἐχθρῶν τῆς εἰρήνης. Οἱ ἐχθροὶ τῆς εἰρήνης—λέγεται ἐν τῇ ἐκκλήσει—προσπαθοῦν νὰ συγκαλύψουν τοὺς σκοποὺς των ὑπὸ τὸ πρόσχημα ση-

μαντικῆς βοηθείας λαῶν τιῶν χαρακτηρίζοντες τὰς πονηρὰς τῶν ἐπιθετικὰς τάσεις ὡς μέτρα κοινῆς ἀμύνης». Ἐναντι τῶν προσπαθειῶν τούτων «μία ἔνωσις φίλων τῆς εἰρήνης ἐσχηματίσθη καὶ ἐπεκτείνεται, περιλαμβάνουσα πάντας τοὺς ἀνθρώπους καλῆς θελήσεως ἀδιακρίτως πολιτικῶν ἢ θρησκευτικῶν πεποιθήσεων. Ἡ ἠθικὴ ὑπεροχὴ τῆς ἐνώσεως ταύτης καὶ ἡ δύναμις τῆς θέσεώς της παρέχουν εἰς τοὺς λαοὺς τὴν βεβαιότητα τῆς νίκης κατὰ τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων τῶν ὑποκινητῶν τοῦ πολέμου. Κατὰ τὸν παρελθόντα Μάρτιον, ὁ κόσμος ὀλόκληρος ἤκουσε τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ ἐν Στοκχόλμῃ συγκροτηθέντος συνεδρίου τῆς εἰρήνης, ἀξιοῦσαν τὴν ἐκτὸς νόμου θέσιν τῆς ἀτομικῆς βόμβας. Ἡ Ἐκκλησία αὕτη, ἀποτελοῦσα κραυγὴν τῆς συνειδήσεως τῆς ἀνθρωπότητος, ὑποχρεοῖ ἕκαστον ἐξ ἡμῶν νὰ διαμαρτυρηθῇ κατὰ τῆς χρήσεως τῶν θανατηφόρων τούτων δπλῶν.

Ἡ ὀρθόδοξος ρωσικὴ Ἐκκλησία ἐξ ἀρχῆς ἐνεκολλώθη τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην τῶν φίλων τῆς εἰρήνης, τὸ αὐτὸ δ' ἔπραξαν καὶ αἱ ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι Γεωργίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας, Ἀλβανίας, Πολωνίας καὶ Ἀρμενίας.

Οἱ ἐχθροὶ ὅμως τῆς εἰρήνης προσπαθοῦν νὰ ἀνατρέψουν τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἀντιθέτοντες κατ' αὐτῆς τὴν ἀπειλὴν ὑπερκαταστρεπτικῶν δπλῶν. Διὰ τοῦτο οἱ τρεῖς πατριάρχαι τῶν ἐν λόγῳ Ἐκκλησιῶν λογιζονται καθῆκόν των τὴν ἐπιθετικώτερον ὑποστήριξιν τῶν ὀπαδῶν τῆς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης κινήσεως ταύτης ἀπειλούμενοι πρὸς τοὺς χριστιανοὺς ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου, ὅστις οὔτε δύναται οὔτε ὀφείλει νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἄφρονα ταύτην πολιτικὴν ἐξοντώσεως».

Ἡ Ἐκκλησία ἀπευθύνεται «πρὸς πάντας τοὺς σεβασμίους ἀντιπροσώπους τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν» ὡς καὶ «πρὸς τὸν ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Συμβουλίῳ τῶν Ἐκκλησιῶν προτεσταντικῶν κόσμον, ὀδτινος ἢ πρόσφατος καταδίκη τῶν πολεμικῶν προπαρασκευῶν θὰ εἶχε περισσοτέραν βαρύτητα, ἂν τὸ Συμβούλιον ἐσυντρόφευε τὴν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης Ἐκκλησίαν τῆς Στοκχόλμης. Ὑποστηρίζουσα τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην ἡ χριστιανικὴ θὰ τῇ προσδώσῃ ἠθικὴν δύναμιν, ἥτις θὰ ἐπηρεάσῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς ὑποστηρικτὰς τῆς ἰδέας τοῦ θέσιν τῆς ἀτομικῆς βόμβας, προσκαλεῖ πάντας τοὺς κληρικοὺς εἰς ὑποστήριξιν τῆς εἰρήνης».

— Ἡ Α. Σ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Καντερβούριας Δρ Fisher, καὶ αὐτὸς λαβὼν τὴν περὶ ἧς ἀνωτέρω ὁ λόγος Ἐκκλησίαν τῶν ἐν Τιφλίδι συνελθόντων Πατριαρχῶν, ἐν τῇ ἀπαντήσει του δημοσιεύθεισῃ καὶ εἰς τοὺς λονδινεῖους «Ἐκκλησιαστικοὺς Καιροὺς» (25 Αὐγ. 1950), συμμερίζουσι τὰ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης αἰσθήματα τοῦ Μακαρ. Πατριάρχου Ρωσίας καὶ ἀνακοινῶν ὅτι καὶ οἱ ἱεράρχαι τῆς ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἐπέστησαν βαθεῖαν τὴν προσοχὴν εἰς τὰ ὑπὸ τῆς ταραχώδους σημερινῆς ἐποχῆς τιθέμενα προβλήματα, προσθέτει, ἐν τούτοις, ὅτι «ἡ εἰρήνη δὲν θὰ καταστῇ δυνατὴν νὰ παγιωθῇ μεταξὺ τῶν ἔθνων, εἰ μὴ μόνον διὰ ἀρχαί τῆς ἀληθείας, τῆς δικαιοσύνης καὶ ὁ ἀδελφικὸς σεβασμὸς ἐμπνεύσῃ τὰς κυβερνήσεις τῶν ἔθνων καὶ τὰς ἀμοιβαίας των κρίσεις· εἰ δὲ μὴ, οὐδεμία ἐμπιστοσύνη μόνιμος καὶ, ἐπομένως, οὐδεμία ἀσφαλὴς εἰρήνη εἶνε δυνατὰ. Ἐπαγόμενος εἶτα, ὅτι οὐ μόνον οἱ χριστιανοὶ τῆς μεγ. Βρετανίας, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ συμπατριῶται του ποθοῦν τὴν ἐπιβίωσιν στερεὰς κατὰστασιν τῆς εἰρήνης, καὶ ἡ πρὸ διετίας δὲ συγκροτηθεῖσα ἐν Λονδίνῳ συνέλευσις 326 ἐπισκόπων ἐπεκύρωσε τὴν ὑπὸ τῆς συνελεύσεως τοῦ 1930 ληφθεῖσαν ἀπόφασιν, καθ' ἣν εἰς τὸν πόλεμον προσφυγὴ πρὸς διακονισμὸν διεθνῶν συγκρούσεων τυγχάνει ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὲν νομίζει ὅτι εἶνε δίκαιον καὶ λογικὸν νὰ ἀπατηθῇ σημερον παρὰ τῶν κυβερνήσεων ἡ ἀνευ θρῶν ἀπαγόρευσις τῆς ἀτομικῆς βόμβας, τὴν ἀχρηστεύσιν τῆς ὁποίας θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξασφαλῇ μόνον «εἰς ἀποτελεσματικὸς διεθνῆς ἔλεγχος».

Ἐξ ἄλλου, προκειμένου περὶ τῶν ἀτομικῶν δπλῶν, δὲν πρέπει νὰ ἐπισημαίνεται μόνον ἓν ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιδιωχθῆ ἡ κατάργησις δλων ὁμοῦ. Τὸ ζήτημα τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας δὲν δύναται νὰ ἀπομωνωθῆ, ἐφ' ὅσον ἀποτελεῖ μίαν μόνον πλευρὰν τῆς ὅλης ὀλεθρίας σημερινῆς καταστάσεως. Προκειμένου δὲ περὶ τῆς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ἐκκλήσεως τῆς Στοκχόλμης, περὶ ἧς ὁ λόγος ἐν τῇ πατριαρχικῇ ἐπιστολῇ, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Καντερβουρίας προσθέτει, ὅτι, «ἔχων λόγους νὰ πιστεύῃ ὅτι ἡ Ἐκκλησις αὕτη θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιηθῆ ὑπὸ τινῶν πρὸς σκοποὺς πολιτικούς, αἰσθάνομαι ἑμαυτὸν ὑποχρεωμένον νὰ συμβουλευσῶ τὸν κληρὸν μου νὰ μὴ προσχωρήσῃ εἰς αὐτήν»..».

ΡΩΜΑ-ΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Τῇ 21 παρελθόντος Αὐγούστου ἡ Α. Α. ὁ Πάπας ἐξέδωκε μακρὰν ἐγκύκλιον «*Humani Generis*», ἐν ἣ καθορίζει τὴν πίστιν τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ὡς πρὸς τὴν καταγωγήν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ παρέχει νέαν διατύπωσιν τῆς περὶ τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας διδασκαλίας αὐτῆς, πρὸς ἀπόκρουσιν πλανῶν παρεμφθαρειῶν εἰς τὴν ἐν τοῖς σεμιναρίοις καὶ τοῖς σχολείοις διδασκαλίαν.

Κατὰ τὴν ἐγκύκλιον, μία σημαντικὴ πλάνη εἶνε ἡ ἰδέα ὅτι, μάλιστα σήμερον, τὸ δόγμα θὰ ἔπρεπε νὰ διατυποῦται δι' ὄρων τῶν νεωτέρων φιλοσοφῶν τῆς ἐνδομόχου θεογνωσίας (*immanentism*), τοῦ ἰδεαλισμοῦ καὶ τοῦ ὑπαρξισμοῦ (*existentialisme*). Εἰς τὰς πλάνας κατατάσσει ἡ ἐγκύκλιος τὴν ἀντίληψιν ὅτι ἡ Ἁγία Γραφή εἶνε ἀλάθητος μόνον εἰς τὴν περὶ Θεοῦ διδασκαλίαν τῆς· ὅτι σήμερον εἶνε ἀπαραίτητος μία νέα συμβολικὴ καὶ πνευματικὴ ἐρμηνεία τῶν Γραφῶν· ὅτι οἱ ἄγγελοι δὲν εἶνε προσωπικὰ ὄντα· ὅτι ὁ Θεὸς δὲν δύναται νὰ δημιουργῇ λογικὰ ἀνθρώπινα ὄντα ἀμέτοχα μακαριότητος· ὁ παραμερισμὸς τῆς περὶ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος καὶ περὶ τῆς ἀπολυτρώσεως διδασκαλίας· ὅτι ἡ περὶ μετουσιώσεως διδασκαλία εἶνε ἀπρηχαιωμένη ἀντίληψις· ὅτι τὸ μυστικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία δὲν εἶνε τὸ αὐτό· ὅτι μάταιος εἶνε ὁ δισχυρισμὸς ὅτι διὰ τὴν αἰώνιαν σωτηρίαν δὲν εἶνε ἀπαραίτητον τὸ νὰ εἶναι τις μέλος τῆς Ἐκκλησίας· καὶ ὅτι τὸ πιστευτὸν τῆς χριστιανικῆς πίστεως εἶνε ἐστέρημένον λογικοῦ χαρακτήρος.

Ἡ ἐγκύκλιος καταδικάζει περαιτέρω τὸν ἱστορικὸν καὶ τὸν διαλεκτικὸν ὕλισμον καὶ ὑπαρξισμὸν ὁσάκις οὗτος διακηρύττει τὴν ἀθείαν, ὡς πρὸς δὲ τὴν θεωρίαν τῆς ἐξελίξεως οἱ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας ἐπιτρέπουν νὰ καθιστάται ἀντικείμενον ἐρεύνης καὶ συζητήσεως μεταξὺ τῶν ἐιδικῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ θεολογίᾳ· αἱ δ' ἐπιστημονικαὶ ὑποθέσεις δέον νὰ καθίστανται ὑποκειμενὸν προσεκτικῆς διαπραγματεύσεως, νὰ καταδικάζεται δ' ὁ πολυγενισμὸς. Εἶνε δ' εὐνόητον—συνεχίζει ἡ ἐγκύκλιος—διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἐπιμένει ὅπως οἱ μέλλοντες ἱερεῖς διδάσκονται τὰς φιλοσοφικὰς ἐπιστήμας κατὰ τὴν μέθοδον, τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀγγελικοῦ πατρὸς Θωμᾶ τοῦ Ἀκινάτου. Περὶ τῆς ἐρμηνείας τῆς Γενέσεως ἡ Ἐγκύκλιος λέγει ὅτι, καίτοι τὰ πρῶτα ἔνδεκα κεφάλαιά της, κυρίως εἰπεῖν, δὲν συμμορφοῦνται πρὸς τὴν ἢν χρησιμοποιοῦν οἱ ἄριστοι τῶν ἐλλήνων καὶ λατίνων συγγραφέων ἢ οἱ ἐιδικοὶ σύγχρονοι συγγραφεῖς μέθοδον, οὐχ ἦττον ἀνήκουν εἰς τὴν ἐν τῇ κυρίᾳ τῆς ἐννοίας ἱστορίαν καὶ ἐν ἀπλή καὶ μεταφορικῇ γλώσσῃ, προσηρμοσμένη πρὸς τὴν νοοτροπίαν κατωτέρου πολιτισμοῦ λαοῦ, καθορίζουν τὰς θεμελιώδεις σωτηριώδεις ἀληθείας καὶ παρέχουν μίαν λαϊκὴν περιγραφήν τῆς καταγωγῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ.

Περαιτέρω ὁ Πάπας καταδικάζει τὸν ψευδῆ εἰρηισμόν, τὸν χρησιμοποιούμενον πρὸς κατάστασιν εἰρήνης μεταξὺ τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν σωμάτων· ὁ εἰρηισμὸς οὗτος, παραμερίζων τὰ διαιροῦντα τοὺς ἀνθρώπους ζητήματα, ἀποσκοπεῖ οὐ μόνον νὰ ἐνώσῃ τὰς

δυνάμεις πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν προσβολῶν τῆς ἀθείας, ἀλλὰ καὶ νὰ συμβιβάσῃ τὰς δογματικὰς διαφοράς. Ἐν τῇ Θεολογίᾳ τινὲς ἐπιδιώκουν νὰ περιορίσουν εἰς τὸ ἐλάχιστον τὴν ἔννοιαν τῶν δογμάτων καὶ νὰ ἀπαλλάξουν αὐτὸ τοῦτο τὸ δόγμα ἀπὸ τὴν ἔκκαλαι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καθορισθεῖσαν ὁμολογίαν.

Ἐν τέλει ὁ Πάπας ἐκφράζει τὴν ἐλπίδα ὅτι οἱ ἐτερόδοξοι δύνανται νὰ ἐνωθοῦν μετὰ τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

Νέον δόγμα. Ὡς ἔχει ἤδη καὶ διὰ τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ τοῦ Ἀστεως τοῦ Βατικανοῦ προαγγελθῆ, τῇ 1 τοῦ ἐπομένου μηνὸς Νοεμβρίου ἡ Α. Α. ὁ Πάπας θὰ ἀνακηρύξῃ εἰς δόγμα καὶ ἄρθρον πίστεως τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας τὴν μετὰ τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτάκου μετὰστασιν τοῦ σκηνους αὐτῆς εἰς τοὺς οὐρανούς. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐλήφθη ἀφοῦ εἰς σχετικὴν πρὸ τετραετίας ἐπιστολὴν τῆς Α. Α. πρὸς ὀλόκληρον τὴν Ἱεραρχίαν τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, τὰ Ἰνστιτούτα καὶ πάσας τὰς πνευματικὰς αὐτῆς ὀργανώσεις ἐλήφθησαν ἀπαντήσεις ὁμόφωνοι, συνηγοροῦσαι ὑπὲρ τῆς θεσπίσεως τοῦ δόγματος τούτου, ἐμφανίζομένης οὐ μόνον ὡς συμβουλίαν συμπάσης τῆς ρωμαιοκαθολικῆς θεολογικῆς συνειδήσεως, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀξίως ἐκφρασθεῖσα διὰ σωρείας αἰτήσεων, δι' ὧν βεβαιούται ὅτι ὁ ρωμαιοκαθολικὸς κόσμος ἤδη τιμᾷ ὡς δόγμα τὴν μετὰστασιν τῆς Θεοτόκου.

Οὕτω, φέρ' εἰπεῖν, οἱ τοῦ Λουβλίνου πολωνοὶ θεολόγοι ἐβεβαίωσαν ὅτι καὶ πιστεύεται καὶ κηρύσσεται ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἐπαρχίαις τῆς χώρας ὑπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων καὶ ἱερέων ἡ ἀλήθεια αὕτη. Εἰς πανεπιστημιακὴν ἐν Φριβούργῃ τῆς Γερμανίας συγκέντρωσιν εἰς καθηγητῆς τῆς δογματικῆς ἐξέθηκεν ὅτι τὸ δόγμα τοῦτο ἤδη περιέχεται *formaliter* καὶ *implicititer* ἐν τῇ θείᾳ Ἀποκαλύψει. Τὸ αὐτὸ παραδέχεται καὶ τὸ ἐν Ρώμῃ ποντιφικὸν Ἀγιογραφικὸν Ἰνστιτούτον καὶ τὸ Πανεπιστήμιον τῆς ἐλβετικῆς Φριβούργης. Τὴν σπουδαιότητα τοῦ δόγματος τούτου ἐξείρουν γυναικεῖαι ὀργανώσεις καὶ πολλοὶ ἱατροὶ τῆς Μύνστερ τῆς Βεσφαλίας καὶ πολλαχόθεν ἄλλοθεν.

Κατὰ τὴν ρωμαιοκαθολικὴν ἀντίληψιν, ἡ μετὰστασις τῆς Θεοτόκου πιστεύεται καθολικῶς ὑπὸ τῆς ρωμαιοκαθολικῆς συνειδήσεως τυπικῶς καὶ ὀυσιαστικῶς ἐνυπαρχουσα ἐν τῇ Ἀποκαλύψει, ἦτοι, ὅση ταῦτόν, ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ, κατ' ἀκολουθίαν δ' αὕτη ἀποτελεῖ «ἀποκεκαλυμμένην ἀλήθειαν», ἐφ' ὅσον δὲ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει πληροῦνται οἱ πρὸς καθορισμὸν τοῦ δόγματος τέσσαρες ὄροι, ἦτοι α) μία μακρὰ ἐκκλησιαστικὴ παράδοσις, β) ἡ συμμαρτυρία τῆς λειτουργικῆς πράξεως, γ) ἡ ἐπίσημος διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας καὶ δ) ἡ ὁμόφωνος παραδοχὴ τῶν πιστῶν, ὁ ἐπίσημος καθορισμὸς τοῦ ἐν λόγῳ δόγματος εἶνε ἐπιβεβλημένος κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον, καθ' ὅσον τοῦτο θὰ ἀποτελέσῃ ἐν προπύργιον κατὰ τοῦ ὀρθολογισμοῦ καὶ τοῦ ὕλισμοῦ.

Ἐπὶ τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς *ex cathedra* ἀνανηρύξεως τοῦ δόγματος τούτου, οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Καντερβουρίας καὶ Ὑόρκης διεκήρυξαν ἐπισημῶς ὅτι «ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία οὔτε δέχεται, οὔτε δύναται νὰ δεχθῆ τὸ ἐν λόγῳ δόγμα» καὶ νὰ θεωρήσῃ αὐτὸ ὡς «ἀναγκαῖον πρὸς σωτηρίαν», ἐφ' ὅσον οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος περιέχεται ἐν τῇ Ἀγ. Γραφῇ, καὶ «λυποῦνται βαθέως ἐπὶ τῷ ὅτι ἡ ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία διὰ τῆς ἀποφάσεώς της ταύτης ἐσκεμμένως ἠξήσῃ τὰς χωρίζουσας τὴν χριστιανωσύνην δογματικὰς διαφοράς, οὕτω δὲ σπουδαίως παρακωλύει τὴν ἐπὶ τῶν θεμελιωδῶν ἀληθειῶν τῆς Ἐκκλησίας βασιζομένην κοινὴν ὑπὸ τῶν χριστιανῶν παραδεδομένην συνεννόησιν».

Εἶνε χαρακτηριστικὸν ὅτι ἐπὶ τῇ προαναγγελίᾳ τοῦ δόγματος προσφάτως ἐκδοθῆν σύγγραμμα ὀπὸ τῶν τίτλων «Ἡ μετὰστασις τῆς Θεοτόκου καὶ ἡ (ρωμαίω-)καθολικὴ θεολογία» (*The Assumption of our Lady and catholic Theology*) ὑπὸ τῶν ρωμαιοκαθολικῶν θεολόγων Raymond Winch καὶ Victor Bennett κηρύσσεται κατὰ τοῦ ἐν λόγῳ δόγματος.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Χριστιανοὶ βουλευταὶ Λιβάνου. Τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον τῆς Βιρμανίας ἐνέκρινεν ἀπόφασιν, καθ' ἣν τὸ βουλευτικὸν σῶμα θὰ περιλαμβάνῃ 42 χριστιανούς βουλευτάς. Ἡ μεταβολὴ αὕτη τῆς ἐκλογικῆς νομοθεσίας τοῦ Λιβάνου ἐπῆλθεν ὡς ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν τῶν τε χριστιανῶν καὶ τῶν μουσουλμάνων πρὸς ἀπόκτησιν σπουδαιότερας ἀντιπροσωπείας τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων ἐν τῇ βουλῇ.

Οἱ χριστιανοὶ Βιρμανίας. Τὸ χριστιανικὸν συμβούλιον τῆς Βιρμανίας κατὰ τὴν ἐτήσιαν του συνέλευσιν τῆς 28 καὶ 29 παρ. Ἰουλίου ἐξέλεξε τὴν κυρίαν Βα Μαung Chaiin πρόεδρον τοῦ συμβουλίου διὰ μίαν διετίαν. Ἡ ἐν λόγῳ κυρία, ἀντιπρόσωπος τῆς συνέλευσεως τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς ἀνατολικῆς Ἀσίας εἰς Bangkok κατὰ Δεκέμβριον τοῦ παρ. ἔτους, προήδρευσε αὐτῆς πολλάκις. Εἶνε ἀντιπρόεδρος τῆς χριστιανικῆς ἐνώσεως τῶν νεανίδων τῶν Ἰνδιῶν, τοῦ Πακιστάν καὶ τῆς Κεϋλάνης, ἀπὸ τῆς λήξεως δὲ τοῦ πολέμου διακρίνεται διὰ τὰς προσθαθείας τῆς ὑπὲρ τοῦ εἰρηνικοῦ διακανονισμοῦ τῶν ἐσωτερικῶν διενέξεων πρὸς ἐπιτυχίαν καλλιτέρας συνεννοήσεως μεταξὺ τῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν χριστιανικῶν τάξεων τῆς χώρας.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Ζητεῖται Ἱερεὺς ἄγαμος καὶ ἀπόφοιτος Θεολογικῆς ἢ τοῦλάχιστον Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τῶν Ἑλλήνων Santiago, Valparaiso Antofagasta τῆς Χιλῆς. Μισθὸς τὰ μέγιστα ἱκανοποιητικὸς. Οἱ ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν θέσιν καὶ θέλοντες νὰ ἔχουν περισσώτερας περὶ αὐτῆς πληροφορίας δύνανται νὰ ἀπευθύνθωσιν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀμερικῆς:

10 East 79th Street, New York 21, N. Y., U. S. A.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ἐκκλησι. Συμβούλιον Κάμπου Χανίων καὶ αἰδ. Ἰωάν. Σταϊκάνη, Μόρτον Ἱεραπέτρας ἐνεγράφητε. — **Αἰδεσ. Κων. Τζανάκη,** ἐφημέρ. Βασιλειῶν Ἡρακλείου, Ἰωάν. Παπαγεωργίου, Ἀρχιερ. Ἐπίτροπον Φιλιατῶν, Μιχ. Φραγμαδάκη, Σητεῖαν Κρήτης καὶ Κ. Σάββαν Ναβάκον, Βόλον διευθύνσεις σας ἐτακτοποιήθησαν. — **Ἐκκλησι. Συμβούλιον Ἰ. Ν. Ἀγ. Ἀναργύρων Καστανιῶνος** Ζαγορίου, αἰδεσ. Κων. Ἀρμιτσαῖον Κόμνηνα Μώλου καὶ Δουκῶν Στρογγύλην, Δριμαῖαν Λοκρίδος ἐνεγράφητε ἀποστέλλομεν φύλλα ἀπὸ 1.1.50. — **Πανσο. Ἀρχιμ. Νικ. Παπαθίου,** Προυσὸν Εἰδρυτανίας διωρθώσαμεν διευθύνσιν σας καὶ ἐνεγράψαμεν ἱερέα Ἰωάν. Κορκοῦταν. — **Αἰδ. Κων. Κορμῶν,** Ρεμματιῶν Μεσσηνίας ἐνεγράφητε ἀποστέλλομεν φύλλα ἀπὸ 1.3.50.

Συνδρομαὶ καὶ ἐμβάσματα διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς: Πρὸς τὸν Διαχειριστὴν τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία», Ἀθήνας (Κ), ὁδὸς Φιλοθέης 19. Τηλέφ. 27.689.

Ἐπιστολαὶ, ἄρθρα, βιβλία, περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες: Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Ἐκκλησίας», ὁδὸς Μοσχονησιῶν 12Α, Ἀθήνας (8). Τηλέφ. 82.219.

Πᾶσα μεταβολὴ διευθύνσεως δεόν νὰ μᾶς ἀνακοινῶται ἀμέσως, σημειομένη ἀπαραίτητος τῆς θέσεως, ἐξ ἧς ἢ μετάθεσις. Ἄλλως, ἀποβαίνει ἀδύνατος ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου εἰς τὴν νέαν διεύθυνσιν.

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται, δεόν δὲ νὰ ἦνε εὐανάγνωστα καὶ γεγραμμένα ἐπὶ τῆς μᾶς μόνον ὄψεως τοῦ χάρτου.

= Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α =

[2] ΚΛΗΤΗΡΙΟΝ ΕΠΙΚΡΙΜΑ

Πρὸς τὸν Ἱερομόναχον Φίλιππον Πανταζόπουλον ἀγνώστου διαμονῆς

Καλοῦμέν σε, ὡς ἐμφανισθῆς ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου καὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱεράς

Ἀρχιεπισκοπῆς τὴν 17ην Ὀκτωβρίου ἐ. ἔ. ἡμέραν Τρίτην καὶ ὥραν 11ην π. μ., ἵνα δικασθῆς, δι' ἣν αἰτίαν ἀπελογηθῆς ἐνώπιον τοῦ ἡμετέρου ἀνακριτοῦ.

Προσεπιδηλοῦμέν σοι δέ, ὅτι, ἀν μὴ ἐμφανισθῆς τῇ ἀνω ἡμέρᾳ τε καὶ ὥρᾳ, θέλεις δικασθῆ ἐρήμην.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 13ῃ Σεπτεμβρίου 1950

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου

† Ὁ Εὐρίπου ΑΛΕΞΙΟΣ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

Ἱ. Μητρόπολις Βερροίας καὶ Ναούσης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ Α. Ν. 2200)1940 «περὶ ἱερῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων» ὡς ἐτροποποιήθη διὰ μεταγενεστέρων Νόμων καὶ Διαταγμάτων, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα, ὡς καὶ τὰ κανονικὰ τοιαῦτα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ σχετικὰ δικαιολογητικά, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων διὰ τὴν κατάληψιν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν ἱερῶν ναῶν 1) ἄγ. Ἀποστόλων Βερροίας, 2) ἄγ. Ἀντωνίου Βερροίας, 3) ἄγ. Γεωργίου Πατρίδος, 4) Κοιμήσεως Θεοτόκου Βρουσακίου, 5) ἄγ. Ἀποστόλων Π. Προδρόμου, 6) ἄγ. Γεωργίου Γεωργιανῶν, 7) Ἀρχαγγέλων Βάλτου, 8) ἄγ. Νικολάου Κ. Βερβοχωρίου, 9) Κοιμήσεως Θεοτόκου Κουμαριάς, 10) ἄγ. Ἀποστόλων Κουστοχωρίου, 11) ἄγ. Δημητρίου Μ. Σάντας καὶ λοιπῶν.

Ἐν Βερροίᾳ τῇ 7 Σεπτεμβρίου 1950.

† Ὁ Βερροίας καὶ Ναούσης Ἀλέξανδρος

Ἱ. Μητρόπολις Θηβῶν καὶ Λεβαδείας.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ περὶ ἱερῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων Ἁγῶν. Νόμου 2200)1940 καὶ τὰς μεταγενεστέρως τούτου τροποποιήσεις, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα ἵνα καταλάβωσιν τὴν κενὴν ἐφημεριακὴν θέσιν τῆς ἐνορίας τοῦ Τιμίου Προδρόμου τῆς κοινότητος Κυριακίου-Λεβαδείας ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ρηθέντος Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικά προσόντων.

Ἐν Λεβαδείᾳ τῇ 23 Σεβρίου 1950.

† Ὁ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας Πολύκαρπος

Ἱ. Μητρόπολις Ἡλείας.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν άρθρων 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α. Ν. 2200)1940 «περὶ ἱερῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων» καὶ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πληρωσιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Ζωοδόχου Πηγῆς Καλυβίων Ἡλείας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα πρὸς κατάληψιν τῆς ἐν λόγῳ θέσεως ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ δικαιολογητικά των, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν αὐτῶν ὡς ὑποψηφίων.

Ἐν Πύργῳ τῇ 19ῃ Σεπτεμβρίου 1950.

† Ὁ Ἡλείας Γερμανός.

"ΕΚΚΛΗΣΙΑ,"

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΠΥΡΙΔΩΝ

† Ὁ Γόρτυνος - Μεγαλοπόλεως ΓΕΡΜΑΝΟΣ

† Ὁ Ἐδέσσης - Πέλλης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου, Ἀκαδημαϊκός

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Π. Σ. ΜΑΝΩΛἸΔΗΣ

Τόποις «Φοῖνικος» Λεοννάτου 4. Ἐν Ἀθήναις